

Självständigt arbete (15 hp)

Författare		Program/Kurs
Markus Abrahamsson		HSU12-14/HSU 9
Handledare		
		Antal ord: 14894
Lektor Jakob Westberg	Beteckning	Kurskod
		2HU033
<p>"FRÅN HAVETS BÖNDERS BAD-DJÄVLAR TILL MARINENS EOD", EN FALLSTUDIE I SVENSK FÖRSVARSTRANSFORMATION</p> <p><u>Sammanfattning:</u></p> <p>I avsaknad av ett existentiellt hot påbörjades efter kalla krigets slut en transformation av de europeiska försvarsmakterna. Den europeiska integrationen skulle öka staternas säkerhet varpå försvarsbudgetarna sakta krympte samtidigt som EU:s fria rörligheter även förenklade rörligheten av skadliga och oönskade element. Kombinationen av bristande ekonomi och en utökad hotbild krävde flexibla och kostnadseffektiva förband. Försvarsmakten deklarerade under perioden "strategisk timeout" där den strategiska försvarsplanering reducerades till ett minimum i syfte att istället identifiera Försvarsmaktens framtida förmågor samt vilka förband som skulle bistå med förmågorna. Den ursprungliga ambitionen reducerades kraftigt av krympande försvarsanslag och stor påverkan av regional- och industripolitik. Försvarsmakten befann sig i en kaotisk period där förbanden agerade främst för sitt eget bästa snarare än Försvarsmaktens.</p> <p>Under dessa förutsättningar var förbandens närvaro på den internationella insatsarenan en försäkring för förbandets överlevnad.</p> <p>Röjdykardivisionen utvecklade under perioden det nya förbandet marinens EOD med förmodligen att röja minor både på land och under ytan.</p> <p>Uppsatsen har syftat till att förklara varför, i konkurrens med andra minröjande förband, Röjdyk tilläts utveckla en förmåga som sedan utnyttjades på den internationella landarenan. Denna uppsats gör en ansats att förklara fenomenet med hjälp av Graham Allison's tre förklaringsmodeller som betraktar händelser ur ett rationellt perspektiv, ett organisatoriskt perspektiv och ett maktkampsperspektiv.</p> <p>Resultatet beskriver bl.a. att Röjdyk kunde utvecklas på grund av att förbandet var kostnadseffektivt och insatsfokuserat, producerade välavvägda och realistiska handlingsalternativ, hade den gemensamma viljan inom hela förbandet att sträva mot ett tydligt mål.</p> <p><u>Nyckelord:</u></p> <p>Försvarstransformation, Strategisk timeout, Marinen, Röjdyk, EOD, SWEDEC, Allison.</p>		

Innehållsförteckning

FÖRKORTNINGAR.....	3
1. INLEDNING.....	4
1.1. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	6
1.2. FORSKNINGSLÄGE.....	6
<i>Svensk försvarstransformation</i>	6
1.3. AVGRÄNSNINGAR.....	7
1.4. CENTRALA BEGREPP.....	7
1.5. METOD OCH MATERIAL.....	8
<i>Forskningsdesign</i>	8
<i>Insamling av data</i>	9
<i>Bearbetning av data</i>	10
<i>Källkritik</i>	11
2. TEORETISKA FÖRKLARINGSMODELLER.....	12
2.1. DET RATIONELLA PERSPEKTIVET, MODELL I.....	12
2.2. DET ORGANISATORISKA PERSPEKTIVET, MODELL II.....	13
2.3. DET INTERNA MAKTKAMPSPERSPEKTIVET, MODELL III.....	15
3. EMPIRI.....	16
RÖJDYKS VÄG FRAM TILL 2000.....	19
3.1. MARIN EOD – RESULTATET AV RATIONALITETSLOGIK?.....	20
<i>Min- och ammunitionshotet</i>	20
<i>Försvarsmaktens målsättning med minröjningstjänsten</i>	21
<i>Försvarsmaktens handlingsalternativ</i>	23
<i>De strategiska kostnaderna och fördelarna</i>	24
<i>Det bästa handlingsalternativet</i>	25
3.2. MARIN EOD – RESULTATET AV IDENTITET, KULTUR OCH SOP?.....	26
<i>Försvarsmaktens minröjningskomponenter</i>	26
<i>Organisatorisk och kulturell förmåga att identifiera hot och möjligheter</i>	26
<i>Organisatorisk förmåga att skapa utbud av handlingsmöjligheter</i>	28
<i>Organisatorisk förmåga att förvalta handlingsmöjligheter</i>	30
3.3. MARIN EOD – RESULTATET AV EN MAKTKAMP.....	32
<i>Spelarna</i>	32
<i>Faktorerna bakom uppfattningarna</i>	32
<i>Spelarnas genomslagskraft i beslutsprocessen</i>	33
<i>Beslutsforumen och de främsta frågorna</i>	35
<i>Vinnande spelare</i>	36
4. AVSLUTNING.....	37
4.1. RESULTAT.....	37
4.2. AVSLUTANDE REFLEKTION OCH FÖRSLAG PÅ VIDARE FORSKNING.....	42
5. LITTERATUR OCH REFERENSFÖRTECKNING.....	43
<i>Litteratur</i>	43
<i>Rapporter, artiklar, andra källor</i>	43
<i>Offentligt tryck</i>	44
<i>Elektroniska källor</i>	45
<i>Intervjuer</i>	46

Förkortningar

EOD "explosive ordnance disposal" avser ammunitionsröjning.

OXA "oexploderad ammunition", avser ammunition som är avlossad och inte detonerat.

CMD "conventional munitions disposal", avser röjning av OXA och minor.

BCMD "biological and chemical munitions disposal", avser röjning av biologiska och kemiska stridsmedel.

UMD "underwater munitions disposal", omfattar ammunitionsröjning under vattnet, enligt klassisk nomenklatur röjdykning.

IED "improvised explosive device", är en anordning som är provisoriskt tillverkad eller placerad på ett provisoriskt sätt och som innehåller ämnen, kemikalier eller materiel som är förstörande, dödliga eller skadliga

IEDD "improvised explosive device disposal", avser röjning av IED.

EOD-grupp avser en enhet som befattar sig med röjning av konventionell ammunition, och i vissa fall röjning av BCMD.

Marinens EOD-grupper har förmåga att genomföra CMD och IEDD under samt ovan ytan och på land.

SWEDEC "Swedish EOD and Demining Centre", avser Sveriges kompetenscentrum för nationella och internationella verksamheter inom ammunitions- och minröjning.

Statens räddningsverk (SRV) var i regeringens minpolicy utpekade att vara statens operativa minröjningsresurs för humanitär minröjning.

1. Inledning

Som en naturlig del av tjänsteutövandet seglade författaren av denna uppsats på röjdykarfartyget HMS Galten år 1997, en militärgrön träfiskebåt byggd 1965 som hade för vana att brinna och läcka tämligen ofta. Klädseln var skepparkavaj med lågskor, beväpningen K-Pist och uppgiften utbildning av värnpliktiga röjdykare för krigsplacering. Som en lika naturlig del av tjänsteutövandet preparerade författaren tio år senare terroristbombsattrapper på en dammig vägsträcka i Afghanistan. Klädseln var ökenuniform, beväpningen AK-5 C och uppgiften "Counter IED-träning"¹ för Afghanska armén. Hur kunde saltstänk i tjänsten bytas mot ökendam? Vad hände egentligen?

Sedan Røjdykardivisionens födelse 1952 var förbandets huvudsakliga uppgift att producera røjdykare till sjögående minrøjningsstyrkor. I krigsorganisationen fram till 2004 återfanns 385 røjdykare i totalt fem stycken røjdykardivisioner samt två rörliga minrøjningsflottiljer.² Vid förbandets 50-årsjubileum konstaterades att 800 Røjdykare hade producerats. Dessa dykare var utbildade att söka, identifiera, dokumentera, flytta eller förstöra sjöminor och ammunition under vattnet.

Ryggraden i svensk sjöminrøjning var från och med början av 80-talet minjaktsfartygen av Landsortsklass. Dessa plattformar utgjorde toppen i hierarkin, följt av kustminsveparna och fiskeminsveparna samt längst ned i hackordningen återfanns røjdykardivisionen. Styvmoderligt kallades Røjdykarna för "baddjävlar" av de icke-dykande minrøjarna i flottan. Minrøjarna kallades ironiskt nog i sin tur för "havets bönder" av övriga förband i flottan. Sannolikt såg "yt-attackare" och "ubåtare" stora likheter mellan minsvepning av en led och pløjning av en åker. Det var ju inte helt ovanligt att se måsar både bakom en fiskeminsvepare och en pløjande traktor trots allt. Røjdykarna blev följaktligen "havets bönders baddjävlar". Uttrycket lyfts fram för att åskådliggöra förbandets historiska marginalisering.

Marinens EOD-grupp insattes för första gången i Afghanistan med Fortsättningsstyrka 12 (FS 12 oktober 2006-April 2007) 100 mil från närmsta hav.³ Att det lilla marginaliserade förbandet av dykande sjömän på västkusten blev inbjudna till "Försvarsmaktens kärnverksamhets finrum", FS12-FS20, NBG, de mest prestigefulla insatserna är värt att studera och försöka förklara.

Under perioden som studerats i denna uppsats pågick en transformation av det gamla invasionsförsvaret. Försvarstransformationen drevs av nya konflikter och ett utökat mer komplext hot som skapade behov av nya typer av förband som var flexibla, tillgängliga och tekniskt avancerade. Försvarsmakten deklarerade "strategisk timeout" under perioden i syfte att inventera de framtida förmågorna.

Uppsatsen gör en ansats att förklara utvecklingen av marinens EOD-grupper vid Røjdykardivisionen och därmed skapa fördjupad kunskap om dels en delmängd av den svenska försvarstransformationen samt beskriva förklarande faktorer som påverkade besluten.

---

¹ Säkerhetsutbildning för uppträdande i IED hot-miljö

² Thörnqvist 2010 s66.

³ Thörnqvist 2010 s192.

En så omfattande aktivitet som försvarstransformationen består inte av bara en drivkraft. Därav behövs en teori som innehåller flera perspektiv för en bredare beskrivning. Graham Allison publicerade 1971 boken "Essence of decision" där han gjorde en ansats att förklara Kubakrisen. Allison's teori betraktar statens agerande ur tre perspektiv, eller förklaringsmodeller som han väljer att kalla dem.

Den första förklaringsmodellen beskriver statens agerande ur ett rationalitetsperspektiv där statens val präglas av en rationell analys av handlingsalternativen och där staten agerar som en individ.⁴ I denna uppsats lånas Allison's rationalitetsperspektiv men fokuserar på aktörerna inom Försvarsmaktens minröjningstjänst istället för staten.

I en era med minskande resurser och nedläggningar representerade eftertraktade förmågor i internationella insatser säkerställandet av förbandens fortlevnad. I avsaknad av en stark styrning under den "strategiska timeout:en" fanns det utrymme för försvarsgrenar och förband att manövrera för sin överlevnad.

Givet detta kan det ifrågasättas varför just Röjdyk tilläts bygga upp en IEDD-förmåga för insats på markarenan när förmågan redan fanns inom markarenanas förbandspalet. Vidare kan det även vara av intresse att förklara hur det kom sig att marinens EOD med sin nya IEDD-förmåga kort senare skickades till Afghanistan för att dela insatsbördan tillsammans med markarensans IEDD komponenter.

Varför Röjdyk helt enkelt, var det mest rationellt för Försvarsmakten?

Den andra förklaringsmodellen beskriver statens agerande ur ett organisationsbeteendeperspektiv där organisationernas förmåga att bidra till statens agerande beror på bl.a. deras kultur och arbetssätt.⁵

Givet detta kan det ifrågasättas om Röjdyk organisatoriskt och kulturellt var bättre lämpade till snabb utveckling i försvarstransformationen. Hade Röjdyk i sin frånvaro av organisatoriskt arv kopplat till IEDD-förmågan och sin historiska insatskultur en extra gynnsam position i transformationsprocessen? Kan det på samma sätt varit så att markarensans förband begränsades av sitt arv och sin kultur till så stor del att förbanden inte förmådde leverera IEDD-förmåga i Afghanistan utan Röjdyk's stöd? Var det helt enkelt ett utfall av kultur och arbetssätt?

Den sista förklaringsmodellen, det maktpolitiska perspektivet, beskriver att statens agerande är utfallet av en maktkamp mellan intressenter inom staten som agerar för att bevaka sin- eller sin organisations agenda.⁶

Givet detta kan det ifrågasättas om marinens EOD-utveckling var utfallet av manövrerande där Röjdyk och markarensans aktörer försökte positionera sig så gott de kunde mot varandra i syfte att tjäna sin egen lokala agenda där Röjdyk manövrerade skickligast och vann maktkampen?

Fördjupning och kritik av Allison's teori följer i kapitel 2 samt om försvarstransformationen ur Allison's perspektiv i kapitel 3.

---

⁴ Allison 1999 s18.

⁵ Allison 1999 s143-147.

⁶ Allison 1999 s255ff.

1.1. Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen mynnar ut i betraktandet av Røjdyks utveckling av Marinens EOD-grupper under den svenska försvarstransformationen och ett försök att förklara den ur olika perspektiv:

Den övergripande frågan som avses besvaras lyder:

Hur kan utvecklingen av marinens EOD-grupper förklaras?

Vilken i sin tur bryts ned i följande tre delfrågor:

- Vad av utvecklingen av marinens EOD-grupper kan förklaras utifrån Allison's perspektiv om rationellt beslutsfattande?
- Vad av utvecklingen av marinens EOD-grupper kan förklaras utifrån Allison's perspektiv om organisatoriskt beslutsfattande?
- Vad av utvecklingen av marinens EOD-grupper kan förklaras utifrån Allison's perspektiv om maktutövat beslutsfattande?

1.2. Forskningsläge

Svensk försvarstransformation

Wilhelm Agrell gör i sin bok "Fredens illusioner Det svenska nationella försvarets nedgång och fall 1988-2009" en ansats att beskriva försvarets utveckling, eller kanske snarare avveckling enligt Agrells mening, efter Berlinmurens fall. Agrell berör idéerna med "den operativa timeouten", hur denna militärt skulle förvaltas och hur den politiska rationaliteten och trögheten i organisationsförändringen förvanskade den militära slutprodukten fundamentalt. Forskningen representerar svensk militärstrategisk nivå och spänner över ett brett spektra av påverkande faktorer från krympande ekonomiska ramar till förändrade hotbilder och interna maktspel inom Försvarsmakten vilket ledde till att försvarsförmågan reducerades i smyg.

I sitt forskningsprojekt "Den svåra konsten att reformera, från invasionsförsvar till insatsförsvar" beforskar Eva Haldén själva reformprocessen under 90-talets andra hälft ur ledningsskiktets perspektiv. Hennes syfte har varit att försöka förklara det motstånd som "reformatörerna" mötte.⁷ Hon väljer att betrakta processen ur tre olika perspektiv. Det instrumentella perspektivet beskriver offentliga organisationer som neutrala redskap i samhällets tjänst som efter bästa förmåga och inom ramen för rådande lagar och regler har till uppgift att genomföra legitimt fattade politiska beslut.⁸ Kulturperspektivet fokuserar på de interna institutionella aspekterna i form av informella normer och värderingar.⁹ Inom kulturperspektivet styrs organisationens handlande av lämplighetslogik kopplat till organisationens identitet och informella regler. Även i mytperspektivet styr normer och värderingar men fokus ligger utanför organisationen, på förväntan på hur organisationen skall se ut och förhålla sig till de olika aspekterna av organisatorisk verksamhet.¹⁰

---

⁷ Haldén 2007 s5.

⁸ Haldén 2007 s7.

⁹ Haldén 2007 s12.

¹⁰ Haldén 2007 s16.

Hennes arbete fokuserar främst på själva reformprocessen snarare än utfallet av reformen/transformationen.

I Kjell Engelbrekt och Jan Ångströms sammanställning "Svensk säkerhetspolitik i Europa och världen" beskriver Magnus Petersson i sitt kapitel "Försvarstransformationen efter kalla krigets slut: klassificering, förklaring karaktäristik" transformationens mål, medel och metoder. Målet identifieras till ersättandet av neutralitetspolitiken med solidaritetspolitiken, Medlet till ersättandet av territorialförsvaret med expeditionskårsförsvaret och metoden med ersättandet av värnpliktsförsvaret med yrkesförsvaret.¹¹ Vidare lotsar han läsaren genom försvarsbesluten och redogör för neddragningarna i förband samt delar upp drivkrafterna i materiella och immateriella orsaker.¹²

I förhållande till både Agrell, Halldén och Petersson bidrar denna uppsats till forskningsläget som en konkret beskrivning av ett av många förbands resa i försvarstransformationen. Det som fundamentalt skiljer uppsatsen från övrig forskning är att den har ett "bottom-up" perspektiv i sin ansats att förklara drivkrafterna bakom utvecklingen av ett specifikt förband under svenska försvarstransformationen. Den svenska försvarstransformationen var ingen process som pågick isolerat i Sverige utan hade tydliga beröringspunkter med övriga grannländer. Kopplingen mellan den europeiska transformationen och den svenska utvecklades ytterligare under kapitel tre.

1.3. Avgränsningar

Denna uppsats har endast beskrivit Röjdyks utveckling under perioden 1998-2000 och har haft ambitionen att förklara händelserna inom Försvarsmaktens minröjningstjänst mellan åren 2000-2006. Detta då Röjdykardivisionen först 2000 formaliserade sin EOD-utveckling samt genomförde sin första insats i Afghanistan under 2006. Perioden efter 2006 avgränsas bort då Röjdyk deltagande i rotationerna i Afghanistan fortgick och därmed inte representerade någon större förändring av förbandet. Vidare har Flygvapnets och amfibiestridskrafternas minröjningsförmåga inte avhandlats då de aldrig bidrog till rotationerna i Afghanistan och därmed inte påverkade utvecklingen av marinens EOD.

1.4. Centrala begrepp

Med försvarstransformation avses i detta arbete omställningen från invasionsförsvaret till insatsförsvaret vilket omfattade både nedläggningar och utveckling av förband.

"strategisk timeout" avser perioden då Försvarsmakten medvetet endast genomförde försvarsplanering på en minimal nivå för att istället fokusera på att identifiera vilka förmågor framtidens Försvarsmakt behövde samt vilka förband som skulle bistå med dem. Agrells definition "operativ timeout" skall i denna uppsats förstås vara samma sak som strategisk "timeout".

Med Röjdyk skall i denna uppsats förstås förbandet Röjdykardivisionen som utvecklande funktionen marinens EOD bestående av marines EOD-grupper.

---

¹¹ Engelbrekt och Ångström 2010 s148.

¹² Engelbrekt och Ångström 2010 s156-157.

1.5. Metod och material

Forskningsdesign

Eftersom avsikten med studien varit att förklara utvecklingen av ett visst fenomen, i detta fall utvecklingen av marinens EOD, har formen fallstudie valts.

Generellt sett är fallstudien den metod som föredras då frågor om "hur" eller "varför" ställs, då forskaren har ringa kontroll över den situation som studeras och då fokus ligger på aktuella skeden i ett konkret sammanhang.¹³

Fallstudien är lämplig då den medger studier på djupet för att reda ut en given komplex situation och kan ta itu med fallet i dess helhet.¹⁴

Fallstudien har dock inneboende risker i bl.a. känslighet mot kritik mot trovärdigheten i de generaliseringar som görs i studien, något som kräver att författaren öppet visar i vilken utsträckning fallet liknar eller kontrasterar mot andra fall av samma typ.¹⁵

Vidare förtjänar den generella fallstudien kritik i svårigheten att definiera fallstudiens avgränsning vilket i sin tur skapar en svårighet i att bestämma vilken empiri som skall ingå i studien.¹⁶

I den här uppsatsen kommer dock Allison's tillvägagångssätt till stor del minska dessa svårigheter tack vare hans empiriska nät som förklarar ett enskilt fall ur flera perspektiv och därigenom kan undersöka om någon alternativ uppsättning förklaringar är av större relevans, något som görs i denna uppsats.¹⁷

Därav uppfattas teorin ha stark förklaringskraft i att ge fler än en förklaring till vad som skett.

Nackdelar med förklaringsmodeller är modellens ansats att förenklat representera verkligheten. För den händelse förklaringsmodellen inte passar vad som skall studeras kan forskaren föras vid sidan av eller till och med längre än vad empirin medger. Om modellen är för smal i sitt fokus kan forskaren lätt förbise förklaringar på en högre nivå eller lockas till att övertolka de svar som modellen ger av empirin.

I den här uppsatsen har författaren en viss förförståelse av det studerade fenomenet och bedömer att modellen passar det studerade fenomenet väl, i synnerhet då modellens perspektiv tillsammans skall förklara en händelse och inte i konkurrens av varandra.

Metoden som använts i denna uppsats är vad Robert Yin anser vara en förklarande enfallstudie och eftersom Allison's teori applicerats på ett område i syfte att förklara ett fenomen skulle ansatsen kunna beskrivas vara en "teorikonsumerande studie".¹⁸

Då händelserna som avses betraktats i denna uppsats befinner sig en analysnivå lägre än i Allison's modell förelåg ett behov av att operationalisera Allison's förklaringsmodell.

Operationaliseringen genomförs i kapitel 2.

Med operationaliseringen av Allison's förklaringsmodeller fångas de olika perspektivens logiker fast på en lägre analysnivå. Allison's rationalitetsperspektiv förändras i operationaliseringen till att istället för att betrakta staten betrakta försvarsmaktens aktörer på minröjningsarenan, dock med bibehållet fokus på förklaringslogiken om rationalitet och nyttomaximering. Inom Allison's andra perspektiv betraktas Försvarsmakten istället för

---

¹³ Yin 2007 s17.

¹⁴ Denscombe 2009 s60.

¹⁵ Denscombe 2009 s72.

¹⁶ Denscombe 2009 s72.

¹⁷ Yin 2007 s61.

¹⁸ Yin 2007 s20 och Esaiasson 2007. s42.

staten med bibehållen lämplighetslogik ur ett organisatoriskt perspektiv. Maktlogiken är bibehållen i Allison's tredje modell där Försvarsmaktens minröjningsaktörer betraktas ur ett maktperspektiv.

Dylika operationaliseringar av Allison's teori till en lägre nivå har genomförts tidigare med gott resultat och Allison menar själv att modellen även kan appliceras inom inrikespolitik, statliga och lokala organisationer, icke-statliga organisationer etc. för analys.¹⁹

Inte helt oväntat har Allison's teori och ansats att förklara Kubakrisens utfall som publicerades första gången 1971 erhållit en ansevärd mängd kritik.

På en övergripande nivå anses det vara svårt att bedöma förklaringskraften i Allison's teori då de antaganden på vilka modellen vilar är svårbestämda.²⁰ Vidare har balansen mellan teorins tre modeller ansetts vara skev då de olika modellerna har olika analysdjup och har olika nivå av komplexitet.²¹ Mer preciserad kritik på respektive modell återfinns i kapitel 2.

Insamling av data

Då Allison's teoretiska raster styr insamlingen av data så är metoden av deduktiv karaktär. Fördelen med förfarandet är att metoden kan ge alternativa förklaringar på ett fenomen där det råder en stark allmän uppfattning vilket är förhoppningen i denna uppsats. Metoden kan dock leda till att analytikern bortser från data som inte täcks av modellens "söklykt" varpå information som inte passar i rastret men likväl kunnat bidra till att besvara de ställda frågorna riskeras att förbises.²² Utöver detta är undersökningens kvalitet avhängig datakvaliteten.²³

Empirin kommer att ha sin tyngdpunkt i intervjuer där informanterna har valts för att täcka markarenan och sjöarenan på olika nivåer.

Eftersom syftet med uppsatsen är att förklara utvecklingen av marinens EOD ligger det en tyngdpunkt hos de marina informanterna. Att förklara utvecklingen av marinens EOD kräver ett triangulerande resonemang mellan Röjdyk, SWEDEC och

4.sjö/minkrigsflottiljen då dessa aktörer hade omfattande kontaktytor med varandra under perioden. De marina informanterna har medvetet valts ut att representera både Röjdyk och 4. Sjö/Minkrigsflottiljen, som Röjdyk lyder under och har en spridning från taktisk till strategisk nivå. Hos informanterna representerande markarenan har medvetet informanter på taktisk nivå valts bort då deras utsagor inte förväntades bringa ny information om Röjdyks utveckling.

Varje informant har ombetts rekommendera ytterligare informanter vilka har intervjuats tills de framoperationaliserade frågorna besvarats.

Frågorna som återfinns i kapitel 2, har medvetet hållits öppna i syfte att låta informanterna själva välja vad de svarar på i det semistrukturerade intervjuformatet och har tjänat som det övergripande intervjustödet. Ansatsen visar vilken nivå informanterna representerar och vilken aktör de företräder. Detta är synnerligen intressant då modell I

---

¹⁹ Allison 1999 s7.

²⁰ Bendor & Hammond 1992 s319.

²¹ Bendor & Hammond 1992 s319 och s302.

²² Denscombe 2009 s34f och Jacobsen 2002 S34 f.

²³ Kjeldstadli 1998 s121-123.

söker rationella beteenden inom minröjningstjänsten ur Försvarets perspektiv och frånvaro av dem indikerar låg förklaringskraft i modell ett.

Den empiriska tyngdpunkten i semistrukturerade intervjuer är vald för att säkerställa att besvara frågorna i modell II och III där nyanserna inte förväntas framgå i officiella dokumenten samt att säkerställa att informanterna äger frihet att utveckla sina svar.²⁴

Rent praktiskt har en kopia av uppsatsens kapitel två med en kompletterande förklaring över uppsatsens syfte sänts till informanten några dagar innan intervjuen i syfte att få informanten insatt i Allison's förklaringsmodeller och att tillåta uppvärmning av minnet. Därefter har intervjuen genomförts personligen eller via telefon och har ofta börjat med att informanten återgett en kronologisk beskrivning av det skedda för att sedan med stöd av denna beskrivning svara på intervjufrågorna. Vissa informanter har istället valt att direkt svara på intervjufrågorna. Där informanterna varit osäkra har de uppmanats att inte krysta fram ett svar utan i så fall lämna en svarslucka.

Intervjuunderlaget har efter genomförd intervju godkänts som utsaga av aktuell informant samt de informanter som så önskat har även godkänt de delar av deras utsaga som fick bidra till det empiriska underlaget.

Tryckt empiri har insamlats via högkvarterets expeditionstjänst där författaren beställt breda sökningar omfattande perioden med sökord såsom EOD, IED, IEDD, Röjdyk, SWEDEC. Sökningen renderade i en ansenlig mängd tryckt empiri som levererades efter att cirka 2/3 av informanterna intervjuats.

Bearbetning av data

Efter att de tretton informanternas data insamlats har information valts ut ur respektive perspektiv för att representera en av varje aktör i den ovan nämnda trianguleringen (Röjdyk, SWEDEC och 4.sjö/minkrig).

Som tidigare beskrivits har informanterna svarat på frågor som operationaliserats fram med utgångspunkt i Allison's perspektiv. Vid bearbetning av dessa data har informationen strikt bibehållits under respektive perspektivs delfråga för att motverka att författarens förståelse skulle påverka analysen. Detta strikta förhållningssätt till Allison's modeller ger vid hand att den interna validiteten i uppsatsen kan betraktas vara god.

Tryckt empiri såsom officiella dokument, artiklar, böcker etc. har bearbetats med kvalitativ innehållsanalys som metod. Analysen har stötts av de tidigare utvecklade frågorna kopplade till Allison's teori och metod. Som tidigare nämnts levererades den tryckta empirin sent i undersökningen och fick därför tjäna som kontroll och komplettering av informanternas utsagor.

Informanternas intervjuunderlag kommer att förvaras i författarens ägo och kan delges examinator och opponenter på begäran.

---

²⁴ Denscombe 2009 s234.

Källkritik

Då studiens kvalitet är beroende av empirins kvalitet och då empirin har sin tyngdpunkt i intervjuer behöver de källkritiska aspekterna nog beaktas.

Generellt är det sannolikt att det kommer att förekomma alla typer av källkritiska anomalier.

Hos informanter kan finnas intresse av att förstärka den individuella eller organisatoriska prestationen vilket kommer att ge tendensiösa svar. Detta kommer att kompenseras till del av att aktörerna i den tidigare beskrivna trianguleringen intervjuats där de kompletterande svaren dels indikerat förekomsten av och nivån av tendens och systematisk skevhet.²⁵ Det medger jämförelse av given information med övriga respondenter och sannolikt identifiering av trädning. Att lång tid förflutit sedan de studerade händelserna samt det faktum att Försvarsmakten i närtid lämnar Afghanistan torde verka gynnsamt på informanternas oberoende samtidigt som närhetskriteriet kan anses vara mindre uppfyllt.²⁶

Eftersom både empiri och informanter utgjort relativt kända delmängder inom minröjningsfunktionen samt då deras relevans och vikt i det studerade fenomenet enkelt har kontrollerats så har upplägget känts bekvämt ur ett äkthetsperspektiv.²⁷

Eftersom empirin utgörs av både informanter och tryckta källor kommer närhetskriteriet att variera. Informanterna representerar empiri med liten närhet till det inträffade på grund av förfluten tid medan den tryckta empirin representerar stor närhet till den studerade händelsen i det fall de producerats i direkt samtid med den inträffade händelsen.²⁸

Då författaren själv har en bakgrund inom röjdykarsystemet och även själv tjänstgjort i Afghanistan finns det en risk för tendens om informanterna påverkats under intervjuer samt om data tolkats och sammanställs skevt på grund av författaren.

Detta har motverkats genom att författaren strikt förhållit sig till Allison's perspektiv i insamling och sammanställning av data.

---

²⁵ Thurén 2005 s66-67.

²⁶ Denscombe 2009 s319

²⁷ Thurén 2005 s13.

²⁸ <https://www.studentlitteratur.se/o.o.i.s/1194?breakcache=116349554> besökt 2014-03-07.

2. Teoretiska förklaringsmodeller

2.1. Det rationella perspektivet, modell I

Allison utgångspunkt i det rationella aktörsperspektivet är att staten handlar som en enhetlig aktör och väljer det alternativet med flest positiva- och minst negativa konsekvenser.

Allison föreslår att analytikern betraktar statens val genom fyra sammanlänkade "kärnkoncept" *Målsättningar, alternativ, konsekvenser och val*.²⁹

Statens intressen och de prioriteringar staten gör representeras av kärnkonceptet *målsättningar*. Kärnkonceptet *alternativ* representerar att staten gör medvetna val mellan identifierade handlingsalternativ där kärnkonceptet *konsekvenser* beskriver att det till varje alternativ finns kopplat ett antal positiva och negativa konsekvenser som realiseras då ett val görs. Kärnkonceptet *val* statuerar följaktligen att staten väljer det handlingsalternativ vars konsekvenser bäst representerar målsättningarna.³⁰

Det rationella aktörsperspektivet har kritiserats dels för att det är osannolikt att en stat enat kan stå bakom beslut och handling som en individ samt även för att det förutsätter att aktörer handlar rationellt.³¹ Detta är något som enligt Andrew Farkas är problematiskt. Han menar att empiriska resultat från psykologisk forskning och fallstudier på utrikespolitiska händelser visar att människan sällan agerar rationellt.³² Detta omhändertas genom att alla tre förklaringsmodellerna används.

För att hitta drivkrafterna bakom de beslut som togs i modell I har Allison operationaliserat fram frågor analytikern applicerar på empirin:

Vilka är de faktiska eller upplevda omständigheterna som staten uppfattar som hot eller möjligheter?

Vilka är statens målsättningar?

Vilka är statens reella eller upplevda handlingsalternativ för att adressera situationen?

Vilka är de strategiska kostnaderna och fördelarna för vart handlingsalternativ?

*Vilket är statens bästa handlingsalternativ givet förutsättningarna?*³³

Dessa frågor har operationaliserats ned till myndighetsnivå för att passa de studerade förutsättningarna:

- *Vilket minhot/ammunitionsshot uppfattade Försvarmakten mellan 2000-2006?*
- *Vilka var Försvarmaktens målsättningar med minröjningstjänsten mellan 2000-2006?*
- *Vilka var Försvarmaktens reella eller upplevda handlingsalternativ för att adressera situationen mellan 2000-2006?*
- *Vilka var de strategiska kostnaderna och fördelarna förknippade med vart handlingsalternativ mellan 2000-2006?*
- *Vilket var Försvarmaktens bästa handlingsalternativ givet förutsättningarna mellan 2000-2006?*

---

²⁹ Allison 1999 s18.

³⁰ Allison 1999 s401.

³¹ Agrell 1985 s27.

³² Farkas 1996 s343.

³³ Allison 1999 s389-390.

Avsikten med operationaliseringen är dessutom att relatera utvecklingen av just mari-nens EOD till övriga aktörer på minröjningsarenan enligt den tidigare omnämnda trian-guleringen. Frågornas relativa öppenhet är avsiktlig och syftar till att få synen på rat-ionalitet ur eventuellt fler aktörers perspektiv samt att undersöka om någon av infor-manterna bekänner sig företräda ett förbandsperspektiv eller Försvarmaktens syn på rationalitet och konsekvenslogik.

2.2. Det organisatoriska perspektivet, modell II

Det organisatoriska perspektivet, Allison's andra förklaringsmodell, berör organisato-riska beteenden, hur organisationer kommer till beslut samt hur dessa implementeras. Utgångspunkten i modell II beskriver att statens styrning består av ett antal samver-kande organisationer som var och en har en bestämd SOP³⁴ med ett antal bestämda pro-gram³⁵ för att lösa uppställda mål. Enligt förklaringsmodellen är statens agerande en ef-fekt av organisationernas beteenden.

Han menar att organisationer ger mer effekt, utöver vad enskilda individer kan prestera och att i en effektiv organisation är dess individer utbytbara på grund av den starka ar-betsordningen eller SOP.

Allison beskriver att den organisatoriska identiteten skapas inifrån och består av en samling av regler som går i arv inom organisationen. Reglerna både kommer inifrån-, och definierar en stark organisationskultur samt färgar hur medlemmarna ser på sin or-ganisation.³⁶

Organisationens SOP och kultur är enligt Allison tämligen statisk vilket ger ingen eller liten utveckling, lågt organisatoriskt lärande och dålig reaktionsförmåga.

Dock hävdar Allison att större händelser kan leda till omfattande organisationsföränd-ringar och då har organisationens procedurer och kultur stor påverkan på hur fort or-ganisationen lär och förändras.³⁷

Då organisationer består av ett antal individer underkastade en organisatorisk struktur, organiserade enligt sin SOP för att uppnå förmågor som individuellt inte varit möjliga, begränsas organisationen av sin egen kultur och SOP.³⁸ På grund av denna inneboende tröghet har inte organisationsledningen full kontroll eftersom viss kontroll "delegerats" till SOP. Detta kan då leda till att organisationen fattar det i förhållande till SOP:n eller kulturen mest rationella beslutet snarare än i förhållande till ställd uppgift.³⁹ Detta skulle kunna åskådliggöras med: -Att göra fel fast enligt rutin på rätt sätt...eller så har vi alltid gjort här.

Av Allison's organisationsresonemang förstås organisationens olika förmågor såsom re-aktionsförmåga, flexibilitet och effektivitet ligga inbäddade i organisationens kultur, ar-betsordning och SOP samt vara ett tämligen stabilt tillstånd.

---

³⁴ standard operating procedure

³⁵ Allison definierar här program som ett kluster av SOP:s

³⁶ Allison 1999 s153.

³⁷ Allison 1999 s144.

³⁸ Allison 1999 s145.

³⁹ Allison 1999 s143.

När Allison identifierat modell II ingredienser operationaliserar han fram ett antal generella frågor syftande att utgöra ett teoretiskt sökraster:

Vilka organisationer (organisatoriska komponenter) består regeringen (statens styrning) av?

Vilka förmågor och begränsningar skapar dessa organisationsers styrdokument, instruktioner och rutiner (SOP) när det kommer till att skapa information om internationella förutsättningar, hot och möjligheter?

Vilka förmågor och begränsningar skapar dessa organisationsers styrdokument, instruktioner och rutiner (SOP) när det kommer till att skapa ett utbud av handlingsalternativ?

Vilka förmågor och begränsningar skapar dessa organisationsers styrdokument, instruktioner och rutiner (SOP) när det kommer till att implementera förordade alternativ?⁴⁰

Dessa frågor har operationaliserats ned till myndighetsnivå för att passa de studerade förutsättningarna:

- *Vilka arenaspecifika komponenter bestod Försvarmaktens minröjningsförmåga av mellan 2000-2006?*
- *Hur skapade minröjningskomponenternas arbetssätt förmågan eller begränsningen att identifiera förutsättningar, hot och möjligheter för minröjningstjänsten mellan 2000-2006?*
- *Hur skapade minröjningskomponenternas arbetssätt förmågan eller begränsningen att skapa ett utbud av handlingsalternativ för minröjningstjänsten mellan 2000-2006?*
- *Hur skapade minröjningskomponenternas arbetssätt förmåga eller begränsning i att implementera förordade handlingsalternativ för minröjningstjänsten mellan 2000-2006?*

Med frågornas utformning kommer informanterna inte bara ges möjlighet att beskriva sin egen organisations SOP, arv och kultur utan även den egna och konkurrerande organisationens syn på lämplighetslogik.

---

⁴⁰ Allison 1999 s390.

2.3. Det interna maktkampsperspektivet, modell III

I maktperspektivet består, till skillnad från i det rationella aktörsperspektivet, inte statens ledning av en, utan flera individer. Dessa individer tjänar enligt modell III inte endast det rationella beslutet utan agerar utifrån sina, eller sina organisationers egna agendor. Naturligtvis vill dessa individer att det övergripande behovet tillgodoses men aktörernas utgångspunkter och påverkan på beslut domineras av den egna agendan. Eftersom det finns ett antal aktörer med samma beteende uppstår det konkurrens dem emellan och de beslut staten tar blir sällan rationella utan utfallet av spelarnas interna maktspel, förhandlingar och kamp.⁴¹

Modell III har erhållit kritik för att vara för allomfattande och komplex. Bender och Hammond menar att modellen blandar så många variabler att den bäst kan liknas vid en analytisk kökslask och att ingenting av möjlig relevans utelämnats.⁴²

Allison menar att modell III effektivt kan studeras genom att ställa sig följande frågor: *Vem spelar? Vems synpunkter och värderingar har betydelse för organisationens beslut och agerande?*

Vilka faktorer formar de olika spelarnas uppfattning, förordade handlingsalternativ och därmed ståndpunkt i den aktuella frågan?

Vad avgör den enskilde spelarens inflytande och förmåga att påverka besluten?

*Hur ser beslutsprocessen ut? I vilka forum möts spelarna för att utbyta åsikter, påverka varandra, förhandla för att frambringa besluten?*⁴³

Dessa frågor har operationaliserats ned till myndighetsnivå för att passa de studerade förutsättningarna:

- *Vilka aktörer i Försvarsmakten har haft avgörande påverkan på utformandet av minröjningsförmågan mellan 2000-2006?*
- *Vad har legat till grund för de olika aktörernas uppfattning samt i vilken riktning ville de påverka besluten rörande minröjningsförmågan mellan 2000-2006?*
- *Vad avgjorde den enskilde spelarens inflytande och förmåga att påverka besluten rörande minröjningsförmågan mellan 2000-2006?*
- *Hur såg beslutsprocessen ut? I vilka forum möttes spelarna i för att utbyta åsikter, påverka varandra, förhandla för att frambringa besluten samt vilka frågor ansågs vara viktigast?*
- *Vilken spelare fick igenom sitt förordade handlingsalternativ varför?*

Med frågornas utformning kommer maktspelarna påverkande Röjdyk att kunna trianguleras. Informanterna ges möjlighet att beskriva sin egen och konkurrerande organisationers förutsättningar för maktutövande.

---

⁴¹ Allison 1999 s255.

⁴² Bender & Hammond 1992 s318

⁴³ Allison 1999 s390.

3. Empiri

Försvarts transformationen var inte en isolerad händelse bara i Sverige utan förekom även i Europa och vad som skedde i Europa hade påverkan på Sverige och vice versa.

Janne Haaland Matlary fokuserar i sin bok "Denationalisation of defence" utgiven 2007, på hur de nordiska ländernas försvarsmakter, som en del av Europas, transformerades efter kalla krigets slut. Hon menar att den militära hotbilden förändrades att omfatta fler och svårdefinierade hot som bl.a. internationell terrorism, sönderfallande stater med inbördeskrig och etniska oroligheter.⁴⁴ Detta krävde enligt Matlary nya enheter med nya förmågor och dessa enheter insattes för fredsbevarande, fredsframtvingande och humanitära uppdrag där de arbetade med bl.a. minröjning, återuppbyggnad av infrastruktur och polisiära uppgifter.⁴⁵

I en internationell kontext menar Matlary att vissa länder t.o.m. utvecklade nischkompetenser för den internationella arenan som egentligen inte bidrog till det egna landets försvar.⁴⁶ Förutom de förändrade hoten och behoven av andra förmågor menar Matlary även att reduktionen av de territoriella styrkornas volym berodde på ekonomiska och teknologiska faktorer. Hon beskriver hur politikerna återförde medel från försvarsbudgetarna till stadskassan som en "fredens utdelning"⁴⁷ och hur beteendet utgjorde en logisk utgångspunkt att ytterligare krympa försvarsbudgetarna.⁴⁸ De krympande försvarsbudgetarna räckte inte till att finansiera de ökade kostnaderna för ny teknik varför en reduktion av styrkornas volym var nödvändig.⁴⁹ Sammanställt menar alltså Matlary att de drivande faktorerna bakom den europeiska försvars transformationen och avnationaliseringen var behovet av att möta de nya komplexa hoten, behoven av kostsamma tekniska moderniseringar och krympande försvarsbudgetar.⁵⁰

Matlary beskriver att detta åskådliggörs av bl.a:

- Aviskaffandet av värnplikten
- Användandet av militära enheter som diplomatik- och alliansstärkande instrument snarare än medel för försvar av suveräniteten.
- Det fördjupade samarbetet i multinationella styrkor för insatser bortom det egna landets gränser.⁵¹

Även Petersson delar Matlarys uppfattning om drivkrafterna bakom försvars transformationen och menar att övergången från territorialförsvar till expeditionskårsförsvar⁵² berodde huvudsakligen på förändringarna av de politisk-strategiska förhållandena med en förändrad verklighetsuppfattning och med detta en förändrad hotbild.⁵³ Vidare beskriver han att det är rimligt att konkludera att utvecklingen av stridskrafterna skett

---

⁴⁴ Matlary 2007 s5-6.

⁴⁵ Matlary 2007 s6.

⁴⁶ Matlary 2007 s7.

⁴⁷ Peace dividends, (ordet dividend beskriver i ekonomiska sammanhang aktieutdelning).

⁴⁸ Matlary 2007 s7-8.

⁴⁹ Matlary 2007 s7.

⁵⁰ Matlary 2007 s8.

⁵¹ Matlary 2007 s9.

⁵² Expeditionskårsförsvar likställs i denna uppsats med insatsförsvar.

⁵³ Englbrekt och Ångström 2010 s164.

från ett hotbaserat tänkande till ett vilje- och förmågebaserat tänkande.⁵⁴ Som ett exempel på detta citerar han Förvarsberedningens omvärldsanalys från 2007 där beredningen säger att transformeringen fortsätter "från ett hotbilsstyrt till ett viljestyrt insatsförsvaret med möjlighet till prioriterade och efterfrågade insatser".⁵⁵ Han uppfattar därmed att arbetet omfattar vad som skall kunna åstadkommas militärt och vilka förmågor som önskas i en större multinationell ram än från hotbilder.⁵⁶ I likhet med Matlárý resonerar Petersson om de tekniska faktorernas påverkan på försvarstransformationen och menar att informationsteknologins genomslag i krigföringen var en stark drivkraft i omstöpningsen av värnpliktsförsvaret till ett renodlat yrkesförsvaret.⁵⁷

Matlárý:s och Peterssons resonemang om försvarstransformationen speglas tydligt i de olika försvarsbesluten under sent 90-tal och 2000-tal. Försvarsbeslutet 1996 (FB96) utgjorde starten på nedmonteringen av totalförsvaret. Försvaret skulle behålla bredd men minska i volym med möjlighet till förstärkning (återtagning) vid behov. "Invasionsförsvaret" skulle bli ett "anpassningsförsvaret".⁵⁸ Matlárý:s resonemang om det nya hotet återspeglas i FB 96 som definierade att samhällets hantering av hot och risker skulle präglas av det utvidgade säkerhetsbegreppet vilket skulle ställa krav på bredare uppgifter och under andra tidsperspektiv än tidigare.⁵⁹ Samtidigt blev internationella insatser en reguljär uppgift för att i FB 99/00 ges en dimensionerande roll då försvar mot väpnat angrepp avskrevs som dimensionerande hot.⁶⁰

FB 08 beskriver hur fullt utrustade, tränade och bemannade förband skall säkerställa tillgängligheten utan återtagning.⁶¹ Invasionsförsvaret hade transformerats till insatsförsvaret där säkerhet skulle byggas tillsammans med andra internationellt.⁶² Något som stärker Matlárýs resonemang om att försvarsmakterna transformerades till verktyg som användes till annat än bara försvar.

Även Agrell speglar Matlárýs resonemang om avnationaliseringen av försvaret och försvarstransformationen då han beskriver att:

Sedan 2002 beskrivs Sveriges säkerhetspolitiska linje officiellt som alliansfritt. Den tidigare neutralitetsförklaringen har ersatts med konstaterandet att "neutraliteten tjänat oss väl". Därmed hade frågan om svensk neutralitet förpassats till historien.⁶³

Transformationen av den svenska säkerhetspolitiken till att passa in i EU tar sig tydligast uttryck i den ensidiga solidaritetsförklaringen.

"Sverige kommer inte att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat medlemsland eller nordiskt land. Vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas".⁶⁴

---

⁵⁴ Engelbrekt och Ångström 2010 s154.

⁵⁵ Engelbrekt och Ångström 2010 s155.

⁵⁶ Engelbrekt och Ångström 2010 s155.

⁵⁷ Engelbrekt och Ångström 2010 s156-157.

⁵⁸ Pettersson 2010 s5.

⁵⁹ Regeringens proposition 1996/97:4 s66.

⁶⁰ Pettersson 2010 s5 och Regeringens proposition 1996/97:4 s66.

⁶¹ Regeringens proposition 2008/09:140 inledningen.

⁶² Regeringens proposition 2008/09:140 s36.

⁶³ Agrell W, <http://www.sakerhetspolitik.se/Sakerhetspolitik/Svensk-sakerhet/Alliansfrihet-och-neutralitet/> besökt 2014-02-25.

⁶⁴ Förvarsberedningens rapport 2008 s17.

Efter kalla krigets slut och i frånvaro av ett tydligt militärt hot deklarerade Försvarmakten "strategisk timeout" och genomförde försvarsplanering endast på minimal nivå. Fokus lades på att inventera och modernisera de militära förmågor som passade i Sveriges nya situation samt avveckling av obsolet materiel.⁶⁵

Agrell menar i sin bok "Fredens illusioner" att idéerna med den "strategiska timeout:en" förvanskades av politisk rationalitet och att den militära slutprodukten förvanskades av trögheten i organisationsförändringen.

Haldén i sin tur beskriver trögheten i organisationsförändringen genom det motstånd ledningsskiktet mötte i transformationen ur organisatoriskt och kulturellt perspektiv.

Givet att kalla krigets hotstyrning byttes till viljestyrning och inom försvarmakten påbörjades ett febrilt manövrerande för att säkerställa att just de egna förbandens förmågor skulle vara eftertraktade. Det existentiella hotet mot nationen hade upphört och därav åsamkades ju inte Sverige skada om den enes bröd blev den andres död.

För att summera drevs svenska Försvarstransformationen av nya hot som krävde förband med nya förmågor. Kostnadsökningen förknippad med ny teknologi finansierades genom att minska i förbandsvolym. De nya förbanden insattes i internationella insatser för att stärka relationerna bidragsländerna emellan

I denna kontext följer nedan beskrivningen av utvecklingen av marinens EOD som en del av den svenska försvarstransformationen ur ett "bottom-up" perspektiv.

---

⁶⁵ Gyllensporre 2012 s4 och Andréén 2014 s29.

Röjdyks väg fram till 2000

Under 1990 präglades den svenska röjdykarfunktionen av stark utveckling. Behovet av att röja ammunitionsobjekt, andra än bara sjöminor, uppstod med ett ökande antal fredsamröjuppdrag där militära sjöfynd omhändertogs samt minkrigsavdelningens ammunitionsröjningsoperationer i baltstaterna, med början i Paldiski 1995, ledde till att personalen vid Röjdykardivisionen initialt utbildade ett antal ammunitionsröjningsledare i flygvapnets regi.

Under slutet av 90-talet byttes flygvapnets utbildning ut mot utbildningar vid Totalförsvarets min- och ammunitionsröjningscentrum (SWEDEC) i Eksjö och blev obligatorisk för alla befäl.⁶⁶ Detta skedde parallellt med produktionen av värnpliktiga röjdykare, något som till viss mån begränsade kompetensnivån som var möjlig att uppnå.

Den blivande chefen för andra minkrigsavdelningen, Johan Fischerström, hade också identifierat behovet av ökad kompetens inom Röjdyk och hade vid förbandsbesök hos Navy-EOD i USA dels noterat den höga individuella kompetensen hos operatörerna och dels blivit informerad att de flesta minorerna under Gulfkriget 1991 röjdes av Röjdykare. Sedan tidigare hade han identifierat behovet av en mobil operativ grupp för både nationella och internationella insatser men insåg också att om Sverige skulle utveckla en sådan var den individuella kompetensen tvungen att öka. Efter ett år in på sitt chefskap över minkrigsavdelningen slog han till och beordrade utvecklingsarbetet av marinens EOD. Tillfället var gynnsamt då han redan uppvaktats av chefen Röjdykardivisionen som gick i liknande tankar och då röjdykarfartygen skulle omsättas i närtid. Han frigjorde därför personal till projektet genom att ta bort två röjdykarfartyg från linjeverksamhet.⁶⁷ Dock fanns alltid ambitionen att återuppbygga roten när rekrytering och övriga omständigheter inom minkrigsavdelningen så medgav.⁶⁸

Röjdykardivisionen påbörjade nu den stora utmaningen med att tillsammans med SWEDEC identifiera vilka utbildningar som skulle bedrivas samt var gränsdragningarna mellan de olika förbandens minröjningsverksamhet skulle göras. Ur de omfattande utbildningskraven och utbildningstiderna för både dyk- och amröjtjänsten identifierades snabbt att marinens EOD skulle bygga på fast anställd personal varpå en pool av sergeanter som operatörer anställdes.

Röjdykardivisionen valde att dels utbilda sig hos SWEDEC och dels att blicka utåt i världen för att skicka personal på ammunitionsröjningskurser i bl.a. USA, Irland och Storbritannien vilket på kort tid byggde upp ett värdefullt kontaktnät inom den internationella ammunitionsröjningsfamiljen, något som utnyttjades genom ömsesidiga utbyten med bl.a. det amerikanska EOD-teamet "Mobile Unit 8" på Sicilien under 1999.⁶⁹ Trots att förutsättningarna att återupprätta den offrade röjdykarroten uppenbarade sig ett antal år senare då röjdykarfunktionen fick en ny fartygsklass, lades aldrig EOD-verksamheten ner för att återgå till "klassisk" sjögående röjdykarverksamhet. Ett nytt förband hade gjort sitt inträde på den marina arenan.

---

⁶⁶ Thörnqvist 2010 s97.

⁶⁷ Fischerström 2014.

⁶⁸ Thörnqvist 2010 s102.

⁶⁹ Thörnqvist 2010 s195.

3.1. Marin EOD – Resultatet av rationalitetslogik?

Sammanställningen av informanternas utsagor förväntas ge en bild av en minröjningstjänst syftande till ett rationellt och kostnadseffektivt uppfyllande av Försvarens mÅlsättningar samt ett uniformt agerande om perspektivet Åger stark förklaringskraft av den studerade händelsen.

Min- och ammunitionshotet

Ur ett strategiskt perspektiv dominerades perioden av den "strategiska timeouten" då FM i frånvaro av ett operativt hot reducerade försvarsplaneringen till ett minimum i syfte att påbörja omställningen till de nya uppgifterna. FB 00 och FB 04 indikerade en ökande relevans av internationella insatser som tillsammans med ständigt krympande anslag och förbandsvolym skapade en nervös tid för förbanden ur ett existentiellt perspektiv. Regionalpolitik och arbetsmarknadspolitik påverkade dessutom starkt vilka regioner och förband som drabbades utan analys av de strategiska implikationerna av detta.⁷⁰ Detta fick till följd att många förband började utveckla förmågor som var internationellt eftertraktade.

Hotdiskussionerna på både mark- och sjöarenan präglades av frånvaron av operativt fokus rörande minhotet och utgjordes snarare av ett stort tekniskt fokus på detaljerna kring ammunitionens och minornas konstruktion.⁷¹

Landarenans minhot från 2000 utgjordes främst av de ammunitionseffekter som omhändertogs i nationella skjutfältsröjningar samt de pågående, både humanitära och militära internationella efterkrigsröjningarna på bl.a. Balkan.

Under 2003 började dock IED-hotet aktualiseras då markarenan var tvungen att fånga den Brittiska IEDD-förmågan i Pristina i Kosovo. Vid tillfället kunde den svenska IEDD-förmågan bättre liknas vid "polisiär bombteknikerförmåga", dvs med ett större tekniskt än antagonistiskt fokus varpå man ansökte om att bli utbildade av det Brittiska 33:e regementet i operationsområdet.⁷²

Från 1995 hade marinens minröjningsförband röjt minor och sjöammunition i Baltikum. Perioden präglades av ett ökat tekniskt fokus på minors och sensorers prestanda kompletterat av ett generellt fokus på både nationell och utländsk sjöammunition som med jämna mellanrum röjdes inom ramen för sjöfyndsberedskapen.

Inom den marina arenan utgjorde OXA och sjöminor det huvudsakliga hotet mellan 00-05. Spridningen av sjöminan efter kalla kriget och det ökade asymmetriska hotet i världen var även ett orosmoment inom minröjningsfunktionen.⁷³ Den tekniska utvecklingen av undervattensvapen började dessutom få minan att börja likna torpeden och vice versa vilket ledde till att gränserna mellan ubåtsjakt och minröjning luckrades upp. Min-

---

⁷⁰ Wikström 2014.

⁷¹ Hagström 2014 och Jansson 2014.

⁷² Försvarensmakten 2002 s1-2.

⁷³ Sjövall 2014.

krig introducerade begreppet "det totala undervattenshotet" där förmågorna skulle dimensioneras för att ta ansvar för en bredare och förändrad hotbild.⁷⁴

Under 2004 började IED-hotet uppmärksammas allt mer inom Försvarmakten, i synnerhet kopplat till Försvarmaktens personal i internationell insats då IED-hotet beskrevs överstiga min- och OXA-hotet i Afghanistan och Kosovo.⁷⁵ Försvarmakten började strukturera samla information om IED-hotet i syfte att öka förmågan till "force protection" för de svenska truppbidragen.⁷⁶ I november 2005 led Försvarmakten förluster vid ett IED-attentat i Afghanistan. Händelsen var brytpunkten då IED starkt kom att prägla hotuppfattningen samt även ansträngningarna inom minröjningstjänsten.⁷⁷ Gradvis började den tekniska fokuseringen komma att kompletteras av ett antagonistiskt fokus. Utvecklingen kom att omfatta både mark- och sjöarenan.⁷⁸

Försvarmaktens målsättning med minröjningstjänsten

I avsaknad av ett operativt hot saknades strategiska och operativa prioriteringar varpå förbanden kunde utveckla förmågor eftertraktade på den internationella arenan utan styrningar. Den generella och övergripande målsättningen bland förbanden i Försvarmakten blev därför att så långt det gick bibehålla förbandsvolym och bredd med stöd av den internationella arenan.

Ur ett strategiskt perspektiv hade försvarstransformationen stor påverkan på minröjningstjänsten i Försvarmakten där minröjningsförmågan allt mer började stå på egna ben i internationella insatser snarare än att vara en stödfunktion till övriga förband.⁷⁹ Att leverera internationella förband till insats var dessutom en garant för fortsatt utveckling och säkerställandet av en bibehållen grundorganisation och 2000 hade den internationella växt förbi den nationella arenan.⁸⁰

Markarenan med SWEDEC i spetsen hade från 2000 en övergripande målsättning att stödja de svenska internationella insatserna ur ett brett perspektiv inkluderande både humanitär minröjning med Räddningsverket och militär minröjning med Försvarmakten.⁸¹ Detta skulle borge för en kontinuerlig kunskapsinhämtning till SWEDEC och fortsatt utveckling vilket skulle befästa centrets renommé.⁸² SWEDEC som kompetenscentrum hade dessutom en uttalad målsättning att Försvarmaktens ammunitionsröjningsfunktion skulle vara rationell, kostnadseffektiv och säker för röjande personal och tredje man.⁸³ Driven av det tilltagande IED-hotet under 2005 kompletterades målsättningen dessutom med att öka "force protection" för svenska soldater i internationell insats.⁸⁴

---

⁷⁴ Hagström 2014.

⁷⁵ Försvarmakten 2002 s3.

⁷⁶ Försvarmakten 2002 s1-2.

⁷⁷ Carelius 2014, Jansson 2014 och Thein 2014.

⁷⁸ Thörnqvist 2014.

⁷⁹ Carelius 2014.

⁸⁰ Jansson 2014

⁸¹ Jansson 2014 och Rosén 2014.

⁸² Jansson 2014.

⁸³ Carelius 2014.

⁸⁴ Försvarmakten 2004 s1 och Försvarmakten 2005 s1.

Ur ett övergripande marint perspektiv var de tidigare målsättningarna framanalyserade i "gårdagens" ekonomiska verklighet. Marinen var därför tvungen att krympa och målet var att främst bibehålla bredd samt därefter volym för att inte komma nära kritiskt massa i varje delsystem.⁸⁵ Marinen skulle fortsättningsvis vara ett system i balans oavsett hur mycket det blåste.

Minkrig baserade sin övergripande målsättning på framtidsstudierna "Minkrig 2015" och "Mröj Ny" där spelkort representerade förmågor som analyserats fram för att tekniskt möta aktuella hot. Studiernas förordade minröjningssystem syftade ytterst till "Att skapa rörelsefrihet på den maritima arenan". Minkrig hade även identifierat ett behov av att återta kompetens inom sjöminröjningen efter en intensiv ubåtsjaksperiod under sent 80-tal och tidigt 90-tal följt av minröjningsoperationerna i Baltikum under andra halvan av 90-talet.⁸⁶ Med arvsystemen som grund var målsättningen att omsätta materielsystem kopplade till den gamla krigsorganisationen för att ersätta dessa med nya materielsystem representerade av spelkort ur framtidsstudierna. Detta skulle borga för fortsatt förmågebredd och tillgänglighet. "Flexibelt och interoperabelt" var framtidens melodi.⁸⁷

Även rökdykardivisionens målsättning under perioden representerades till del av spelkortet "Dyka" från Minkrig 2015, vilket beskrev en Marin EOD-grupp med de förmågor som senare skapades. Dessutom hade Rökdykardivisionen sedan mitten av 90-talet påbörjat en kompetensför djupning inom ammunitionsröjning vilken skulle fortsätta och utvecklas.

Rökdykardivisionen påbörjade utvecklingen av marinens EOD med två olika utgångspunkter, den ena som förberedelser och studier i hur ett EOD-förband skulle kunna sättas upp och det andra hur utbildningen skulle kunna organiseras för att möta det ökade antalet uppdrag där den generelle rökdykarens ammunitionsröjningskompetens inte var tillräcklig.⁸⁸ Efter analys av grannländernas och USA:s Navy-EOD såg man att förmågepaletten även innehöll IEDD. Att skapa denna förmåga var lämpligt för att passa in som spelkort i en internationell kontext, dels för övning och utbildning samt dels för att kunna ställa sig i beredskap. Värt att notera var att IED inte var ett dimensionerande hot under den initiala utvecklingen före 2005. Detta till trots påbörjades IEDD-utbildningen.⁸⁹

---

⁸⁵ Werin 2014.

⁸⁶ Börjesson 2014.

⁸⁷ Sjövall 2014.

⁸⁸ Thein 2014.

⁸⁹ Thein 2014.

Försvarsmaktens handlingsalternativ

Ur ett strategiskt perspektiv präglades perioden av FB 00 och FB 04. Utvecklingen drevs inte av ett operativt hot utan snarare en krympande ekonomi där krigsorganisationen skulle skrotas och nya flexibla förmågor skapas. Den ekonomiska verkligheten dominerade utfallet av handlingsalternativ snarare än underbyggda resonemang och analyser.⁹⁰

Markarenan balanserade generellt mellan alternativen att ha en minröjningsfunktion med tyngdpunkt i humanitär minröjning eller militär minröjning. Fram till 2005 tjänades markarenans minröjning bäst av en tyngdpunkt inom den humanitära minröjningen.⁹¹ Många humanitära projekt och resonemang spreds även över till den militära minröjningen såsom t.ex. certifieringsprocessen. Detta medförde att militära minröjare ackrediterades att kunna medverka vid civila humanitära röjningar inom SRV regi eller förmågan att genomföra humanitära minröjningar under internationell insats med militära minröjningsförband. Detta bidrog till SWEDEC:s kunskapsbank och säkerställde medel för utveckling av minröjningstjänsten.

Marinens handlingsalternativ bestod stort i att utvärdera alla rader i materielplanen i syfte att behålla förmågebredd och undvika att nå kritisk massa i delsystemet. Analyserna var snarare på detaljnivå än på operativ nivå där kostnadsdrivande poster ifrågasattes och vägdes mot övriga system.⁹²

Minkrig likt övriga förband arbetade med alternativet att behålla förmågebredd och justera i volym. Ett kriterium för vilka förmågor som skulle bibehållas var att kunna bidra till internationell insats eller att representera en unik förmåga.⁹³ Som en effekt av detta satte minkrig upp den internationella minröjningsstyrka (IM01) 2001 där två minjakter av Landsortklass, en röjdykargrupp och ett stabs- och lagfartyg ingick. För Röjdyk präglades perioden 00-05 av förändringar eftersom mycket av Röjdykardivisionens struktur tidigare var designad för värnpliktsproduktion.

Röjdyk stod inför valen att antingen:

- bibehålla sin forna struktur med dykare på de kommande röjdykarfartygen och minjakterna av Kosterklass samt öka ammunitionsröjningskompetensen marginellt för att möta hoten
- eller att starkt reducera den "gamla" strukturen och därmed antalet dykarbärande minröjningsfartyg till förmån för utveckling av Marina EOD-grupper.⁹⁴ Denna utveckling hade Norges och Danmarks röjdykarförband följt, något som starkt inspirerade det svenska röjdykarsystemet.

Efter IED-attentaten och de Svenska förlusterna i Afghanistan 2005 samt det ökande behovet av IEDD-förmåga identifierade SWEDEC att, med hänvisning till hotets komplexitet, kunde förmågan antingen uppnås genom att SWEDEC själva skapade den och däri-

---

⁹⁰ Hagström 2014 och Wikström 2014.

⁹¹ Jansson 2014.

⁹² Werin 2014.

⁹³ Hagström 2014.

⁹⁴ Thein 2014.

genom växte i volym eller genom att vara en stark kompetensbärare och genom kunskapsöverspridning till andra förband gemensamt bidra till förmågan.⁹⁵

De strategiska kostnaderna och fördelarna

Generellt dominerades kostnadsresonemanget av reella ekonomiska kostnader före resonemang om fördelar. Uttrycket ”det är dyrt att vara fattig” åsyftande ett stort fokus på initiala kostnader och ett litet fokus på effekt och långsiktighet, renderande i val med många negativa konsekvenser och dyr slutnota, representerar eran väl.

Ur SWEDEC:s perspektiv betydde en övervikt i humanitär minröjning och, med stöd av ”Regeringens samlade syn på minhanteringen”⁹⁶ och FB 96⁹⁷ som identifierade SWEDEC:s särställning som totalförsvarscentrum, hade immunitet mot reduceringar på tvingade av försvarsmakten. Det medförde att totalförsvarets metod- och materielutvecklingsresurser för minröjning dirigerades till SWEDEC.⁹⁸

Marinens situation resulterade i att man till förmån för att bibehålla ”operativ marin förmåga” i form av kompletterande förmågor och dessutom upprätthålla internationell beredskap, såg sig tvingad att offra vissa förmågor. Exempel på dessa var fartygsdraget avståndssvep och förmåga till passiv akustisk bevakning.⁹⁹ Samtidigt bar den internationella beredskapen i IM-styrkan frukt i form av medel för materielanpassningar för interoperabilitetsanpassningar, något som nämnvärt minskade omfattningen på de kommande halvtidsmodifieringarna av minjakterna och därmed prislappen i materielplanen.¹⁰⁰ Att dessa interoperabilitetsanpassningar inte gav effektivare sensorer utan endast bättre stödsystem såsom effektivare air condition beskriver väl hur minkrigssystemet tacksam emottog alla utvecklingsmedel som gick att få.

Röjdykarnas sjögående alternativ representerades av risker kopplat till att de nya röjdykarfartygen som var färre än de gamla och framförallt inte fanns tillgängliga då de gamla togs ur bruk. Utöver detta fanns det en generell hunger inom förbandet att utvecklas och fördjupa kompetensen. Att bibehålla sjöalternativet skulle dessutom innebära stora materielkostnader och endast leda till samma förmåga som tidigare utan ökning av kompetens. Att satsa helhjärtat på att bygga upp den marina EOD förmågan skulle skapa en specialkompetens som med automatik skulle bli eftertraktad på den internationella arenan vilket skulle ge säkerhet och medel samtidigt som förbandet fortfarande skulle bidra till ”rörlighet på den maritima arenan”.¹⁰¹ Verksamheten inom IM med en fristående röjdykargrupp som under 2004 övergick till en marin EOD-grupp stärkte förbandets övertygelse om EOD-alternativets fördelar. De ekonomiska kostnaderna för utvecklingen av marinens EOD-grupper var jämfört med övriga marina materielprojekt små, något som talade till dess fördel.¹⁰²

---

⁹⁵ Rosén 2014.

⁹⁶ Regeringskansliet 2002.

⁹⁷ Regeringens proposition 1996.

⁹⁸ Rosén 2014, Carelius 2014 och Jansson 2014.

⁹⁹ Hagström 2014.

¹⁰⁰ Wikström 2014.

¹⁰¹ Ljungqvist 2014.

¹⁰² Wikström 2014.

Ur ett strategiskt perspektiv representerade dessutom Marina EOD-grupper i Skredsvik tillsammans med Försvarets medicinska centrum med 17:e Bevakningsbåtskompaniet marin närvaro på Västkusten, en skriande bristvara efter FB 04.¹⁰³

Det bästa handlingsalternativet

Under perioden representerade de alternativ som säkerställde förbandens fortlevnad de bästa alternativen.

För SWEDEC innebar det ett balanserande mellan humanitär och militär minröjning. För marinen en marin operativ förmåga i balans där minkrig bibehöll de system som kunde utgöra registerförband i internationell beredskap.¹⁰⁴

Röjdykardivisionens offrande av sjöbaserade dykare till förmån för marinens EOD säkerställde tillträde till den internationella arenan till en relativt låg kostnad och marin närvaro på Västkusten. I förhållande till övriga marina förband renderade Röjdyks val i ökad manöverförmåga, handlingskraft och oberoende.¹⁰⁵ (Röjdyk var på väg att lämna puberteten mot vuxenlivet med ansvar och oberoende)

Signifikativt för perioden och situationen är frånvaron av rationella analyser ur ett försvarsmaktsperspektiv och dominansen av existentiella analyser ur ett förbandsperspektiv.

---

¹⁰³ Thörnqvist 2014.

¹⁰⁴ Werin 2014 och Wikström 2014.

¹⁰⁵ Ljunqvist 2014.

3.2. Marin EOD – Resultatet av identitet, kultur och SOP?

Försvarsmaktens minröjningskomponenter

De relevanta aktörerna på markarenen utgjordes av SWEDEC i egenskap av totalförsvarets ammunitions- och minröjningscentrum samt Göta Ingenjöreregementet (Ing2) och Norrbottens regemente (I19) som utgjorde markarenans insatsförband.¹⁰⁶

På den marina återfanns de sjögående minröjande enheterna i Landsortsklass som senare modifierades till Kosterklass, minsvepare typ Styrso som senare Röjdykarfartyg typ Spårö samt minröjningsförmåga på korvett Visby.¹⁰⁷

Under perioden var Röjdykardivisionen dels företrädare av klassisk sjögående röjdykarförmåga och den mer landbundna EOD-förmågan.

Organisatorisk och kulturell förmåga att identifiera hot och möjligheter

Ur ett övergripande perspektiv bestod Försvarsmakten av trygga och otrygga förband under "strategisk timeout". Trygga förband hade redan en internationellt eftertraktad förmåga eller representerade en strategiskt viktig förmåga, ibland uppbackad av regional- och arbetsmarknadskrafter. De otrygga manövrerade, hjälpta eller begränsade av sin identitet, kultur och arbetssätt, för att säkerställa överlevnad.

I egenskap av att vara ett totalförsvarscenter ingick det i SWEDEC:s SOP att ha stora kontaktytor och närvaro i så många amröjrelaterade forum som möjligt. Detta borgade för att SWEDEC, inbyggt i sitt arbetssätt och ansvar, hade god kontroll över hot och möjligheter för amröjtjänstens utveckling fram till 2005.¹⁰⁸

Ing2 och I19 utgjorde landminröjningsförmågans insatsförband där förutsättningarna för insats till del reglerades av SWEDEC som certifierade och tränade minröjarna. Ing2 hade dessutom fältarbetsfunktionsansvar vilket gav dem ansvaret att genomföra organisationsförsök.

De minröjande markförbandens kultur var sprungen ur ingenjörsförbanden och erfarenheterna av internationella humanitära och militära minröjningsinstatser. Detta renderade i ett generellt fokus på områdesröjningar med en traditionell hotbild och relativt låg risk. Minröjningstjänsten genomfördes enligt planerat schema omfattande utbildning, certifiering och insats vilket tillät långa ledtider i utbildningsplaneringen. SWEDEC kontrollerade minröjningsfunktionen, förutom genom certifieringar, även genom utfärdande av metodhandböcker och instruktioner. Verksamheten präglades av ordning och reda, god struktur med fokus på säkerhet och kvalitet.

Samarbetsklimatet inom markarenan präglades av konkurrens och protektionism där ingen av de inblandade förbanden helt agerade i enlighet med den tilltänkta rollfördelningen för totalförsvarets minröjningstjänst vilket stal mycket kraft.¹⁰⁹

---

¹⁰⁶ Jansson 2014.

¹⁰⁷ Sjövall 2014 och Werin 2014.

¹⁰⁸ Rosén 2014.

¹⁰⁹ Jansson 2014.

På den marina arenan var minröjningsförbanden angelägna att skapa trygghet. Detta bl.a. på grund av den historiskt låga ekonomiska tilldelningen i materielplanen och låga antalet amiraler med minkrigsbakgrund. Förbandskulturen, det upplevda existentiella hotet, den tidigare marginaliseringen och litenheten hjälpte minkrigsfunktionen till kreativa lösningar för överlevnad.¹¹⁰ Tydliga exempel på detta var minröjningsoperationerna i Baltikum och upprättandet av den första marina insatsstyrkan IM01 på bara 1,5 månader. Efter Konteramiralen Jörgen Ericssons sammanslagning av 2.ytstridsflottiljen och 4.minkrigsflottiljen till 4.sjöstridsflottiljen i samband med FB04 aktualiserade ytterligare vikten av att säkerställa minkrigsfunktionens kultur och särprägel.¹¹¹ Lyckligtvis fördelades funktionsansvaret för sjöminröjningen 4.sjöstridsflottiljen vilket gav flottiljen och därmed Röjdyk med sitt sakansvar för marint-EOD, likt SWEDEC en särställning på den maritima arenan och bidrog positivt till att identifiera möjligheter.¹¹²

Röjdykarkulturen och förbandets identitet var stark. Alla vid förbandet var frivilliga, valdes ut, och underkastade sig samma hårda utbildning under vilken de bokstavligen lade sitt liv i kamraternas händer. Detta utvecklade en ömsesidig respekt och tillit som band samman personalen likt ett brödraskap oavsett meningsskiljaktigheter.¹¹³ Då dyktjänsten innebar risker även vid enklaste dykuppgifter balanserades ambitionen att lösa uppgiften med acceptabel risk kontinuerligt. Samtidigt var Röjdyk den enda aktören med formellt ansvar för UMD vilket ibland innebar att individerna accepterade hög risk även under nationella minröjningsinsatser då inga andra nationella resurser kunde lösa uppgiften. Givet den relativt höga risknivå personalen underkastat sig har det alltid funnits en pågående strävan efter att jobba effektivare och säkrare där kvalitet på idéer gått före senioritet och grad i organisationen.¹¹⁴

Röjdyk var jämfört övriga aktörer små och hade trots sitt utpekade sakansvar för Marint-EOD ingen stödorganisation. Detta tillsammans med den platta hierarkin och att verksamheten var tämligen speciell gav förbandet vana att jobba insatsfokuserat, intensivt och självständigt.¹¹⁵ Förbandets litenhet och marginalisering innebar också att man ofta såg utmaningar som möjligheter och utvecklade en känslighet för framtida oannonserade uppgifter där riktade arbetsinsatser krävdes av förbandet. Av den anledningen låg ofta förbandet på förkant i stabsarbetet för kommande uppgifter.¹¹⁶ Detta skapade även en lojalitet hos marina handläggare på operativ nivå att effektuera de väl förarbetade ärendena rörande marinens EOD-grupper.¹¹⁷

---

¹¹⁰ Hagström 2014.

¹¹¹ Hagström 2014.

¹¹² Ljungqvist 2014.

¹¹³ Ljungqvist 2014 och Hjort 2014.

¹¹⁴ Ljungqvist 2014.

¹¹⁵ Ljungqvist 2014.

¹¹⁶ Hjort 2014.

¹¹⁷ Börjesson 2014.

Organisatorisk förmåga att skapa utbud av handlingsmöjligheter

SWEDEC som var kompetensbärare, utpekade att ha kontroll över och koordinera amröjtjänsten, byggde arbetssättet på certifiering, implementering av minröjningsmateriel och metoder hos insatsförbanden. SWEDEC:s stora kontaktnät och medverkan i minröjningsinsatser gav förbundet goda förutsättningar att fram till 2005 skapa handlingsmöjligheter i form av en metodisk utbildningsstruktur med relativt långa ledtider.¹¹⁸ Då IED-hotet började dominera fördes som tidigare beskrivits, diskussioner inom SWEDEC om förbundet skulle ta sig an IED-hotet självt, eller om förbundet likt tidigare skulle vara kompetensbärare och sprida kunskaperna till insatsförbanden.¹¹⁹ Diskussionerna fördes med utgångspunkt att det komplexa IED-hotet skulle göra det extremt svårt att bibehålla kontroll och kvalitet enligt tidigare, även över IEED-förmågan.¹²⁰

Trots att SWEDEC inte var ett insatsförband valde SWEDEC att själva upprätta en egen EOD-grupp med IEED förmåga. Motivet här till var att gruppen skulle utgöra spjutspetskompetensen inom svensk minröjningsförmåga.¹²¹ Övriga insatsförband på markarenan uppfattade agerandet vara en anomali, i synnerhet Ing2 eftersom SWEDEC endast hade metod- och materielutvecklingsansvar och Ing2 hade organisationsutvecklingsansvaret.¹²²

Minkrigsflottiljens, senare 4.sjöstridsflottiljens geografiska avstånd till Röjdyk samt Röjdyks utpräglade specialiserade verksamhet begränsade flottiljstabens förmåga att i detalj styra röjdykardivisionen.¹²³ Röjdyks uppsträckning av verksamheten bort från "Västkustens badklubb" under 90-talet gjorde även att förtroendet för förbandets kompetens ökade varpå man gavs friare tyglar.¹²⁴ Röjdyk hade en kultur att låta officerare tämligen fritt identifiera sina önskemål generellt vilket gav ett utpräglat "bottom up" perspektiv som den omgivande organisationen inte hade ett nämnvärt intresse av att störa eller styra allt för mycket.¹²⁵

Flottiljledningen utgjorde dock en återhållande kraft gentemot den initiala omfattningen av EOD-gruppens landfunktion med anledningen av att flottiljledningen bevakade förmågor kopplat till minkrigsflottiljens uppgifter. "–Annvik¹²⁶ drev landkonceptet med EOD längre än jag ville med pansarbilar osv, jag ville bara att de skulle röja upp på kajen."¹²⁷

Efter FB04 då 2.ytstridsflottiljen och 4.minkrigsflottiljen slogs ihop till 4.sjöstridsflottiljen och flyttade till Muskö var flottiljledningen fokuserad på att skapa en ny flottiljidentitet med goda fungerande funktioner. Flottiljledningen vannlade sig om att

---

¹¹⁸ Rosén 2014.

¹¹⁹ Rosén 2014.

¹²⁰ Rosén 2014.

¹²¹ Jansson 2014.

¹²² Jansson 2014.

¹²³ Hagström 2014.

¹²⁴ Hagström 2014.

¹²⁵ Wikström 2014.

¹²⁶ Claes Annvik var vid tillfället projektledare och chef för marinens EOD.

¹²⁷ Hagström 2014. Kmd Hagström var vid tillfället flottiljchef.

enheterna skulle vara upptagna med att jobba istället för att grubbla över försvarsbeslutet varpå flottiljen under perioden åtog sig en stor mängd insatser.¹²⁸

Röjdyk, vanan trogen, tog sig an av alla insatser som gick att få och skaffade sig i FM ett positivt insatsrykte att vara kostnadseffektiva och professionella.¹²⁹ Efter FB 04 höjdes nivån på chefen för Röjdykardivisionen från Örlogskapten till Kommendörkapten samt utökade förbandets uppgifter till att inte bara vara en "dykarskola" utan även ett insatsförband med EOD-grupperna som insatsenhet. Givet flottiljstabens inåtvända fokus och Röjdyks nyvunna organisatoriska situation fick Röjdyk arbetsro att utvecklas och som förberedelser inför FS 12 var det naturligt att marinens-EOD grupp åkte pansarbil trots kommendörens tydliga uppfattning i frågan.¹³⁰

Röjdyk hade med sin tidigare upplevda marginalisering allt att vinna och inget att förlora på att gå utvecklingen till mötes. Eftersom operatörerna i Röjdyk hade ett långsiktigt mål kunde handlingsalternativen som skulle skapas respektive undvikas för att nå målet relativt enkelt identifieras. Givet att de inblandade operatörerna riskmässigt och arbetsmässigt var villiga att betala priset och själva ta lasten av handlingsalternativen blev arbetssättet extremt effektivt.¹³¹ Röjdykarkulturen accepterade inte gnäll och medgav endast lösningar som drevs fram under givna förutsättningar. Där så var nödvändigt drog Röjdyk tunga lass i form av bemanningsuppdrag och instruktörsansvar på SWEDEC, ibland på bekostnad av egen EOD-grupps utveckling, för att visa sin lojalitet som partner på minröjningsarenan.¹³²

Utöver detta vågade Röjdyk satsa stort på IED-förmåga och närvaro i landarenen då det alltid fanns en viktig funktion inom sjöarenan att falla tillbaka på. Givet de potentiella vinsterna, flexibiliteten och individuella kapaciteten var Röjdyk aldrig begränsad av sin kultur och SOP i att identifiera handlingsmöjligheter, utan hade en uppsättning förmågor som inte var "förpacketerade" och som kunde appliceras fritt vartefter behoven uppstod.¹³³

Röjdyk ägnade ingen energi åt att försöka förändra minröjningsorganisationens system, snarare kringgå det genom att välja andra vägar för att uppnå det övergripande målet. Istället för att lägga ner energi på att utveckla metoder och materiel själva var Röjdyk mer intresserat av att initialt kopiera andra marina EOD-förband för att skapa en plattform av förmågor att utvecklas ifrån.¹³⁴

Detta visar sig i valet att genomföra EOD-utbildningarna i England och USA, som ett alternativ till SWEDEC:s långa utbildningar, samt att köpa samma ammunitionsröjningsrobot som USA:s Navy-EOD hade till den marina arenan, istället för att utveckla en egen via SWEDEC:s utvecklingsavdelning. Röjdyks pragmatiska inställning till inköp och kortslutning av materielutvecklingen uppfattades som en "otillåten" genväg av SWEDEC vilket gav upphov till initiala friktioner.¹³⁵ Agerandet renderade i goda utländska relation-

---

¹²⁸ Krohn 2014.

¹²⁹ Thörnqvist 2014.

¹³⁰ Wikström och Ljungqvist 2014.

¹³¹ Ljungqvist 2014.

¹³² Thein 2014.

¹³³ Krohn 2014.

¹³⁴ Wikström 2014.

¹³⁵ Jansson 2014.

er för Røjdyk, vilka skapade möjligheter till stora samövningar med liknande förband och opererande liknande materiel.

Organisatorisk förmåga att förvalta handlingsmöjligheter

Organisationen och kulturen inom markarenans minröjningsfunktion medgav inte överblick av hela systemet. En hög officer med övergripande systemsyn på central nivå saknades och det bidrog till att konflikterna mellan markarenans enheter fortsatte.¹³⁶ Med IED-attentatet 2005 ökade trycket på minröjningsfunktionen att leverera IEDD-förmåga. SWEDEC hade en organisation anpassad för att hantera ett brett humanitärt och militärt hot av minor och OXA men var organisatoriskt inte konstruerad för det nya IED-hotet.

IED-hotet var till sin natur föränderligt och inte statiskt som min- och OXA-hotet som SWEDEC designat sin organisation att möta. SWEDEC var därför tvungna att ominrikta sig och bygga upp nya funktioner i organisationen när SWEDEC:s resurser redan var uppbundna mot existerande hot. Detta tillsammans med bristfällig styrning från HKV resulterade i att markarenans minröjningsfunktion initialt hade stora svårigheter att organisera sig och accelerera för att skapa en kvalitetssäkrad IEDD-förmåga fort nog.¹³⁷ Även efter implementeringen saknades större samövningar inom minröjningsfunktionen som kunde likrikta enheterna och dämpa konflikten vilket saktade ner implementeringen av IEDD-förmågan.¹³⁸

Vid tillfällen då SWEDEC:s kompetensbärargrupp övade tillsammans med andra, var ansvarsbördan att bevisa att man kunde uppbära kompetensen som SWEDEC skulle ha tung, vilket tillsammans med sekretess sannolikt bidrog till avsaknaden av samövningarna.¹³⁹

Ur både ett organisatoriskt och kulturellt perspektiv begränsades till viss mån markarenans minröjningsenheter av både kultur och SOP i implementeringen av handlingsalternativ för att möta IED-hotet.¹⁴⁰ Dock tjänade förlusterna till IED 2005 och försvarsmaktsledningens starka prioritet att skapa IEDD-förmåga, till att dämpa markarens friktioner och att göra utbildningssystemet flexibla och mer insatsanpassat.¹⁴¹

Eftersom det övergripande målet var tydligt för Røjdyk, vars personella resurser var ändliga, blev implementeringen en kedja av steg man var tvungen att ta. På så sätt blev vägen till målet tydlig och hanterbar. Givet förbandets kultur av att vara flexibel, med vana att jobba i extrema hotmiljöer, begränsades Røjdyk varken av arbetsomfattningen eller de förändrade personella riskerna som det nya IED-hotet innebar.¹⁴² Personalen hade kapaciteten och viljan att genomföra utvecklingen och transformera förbandet. De korta beslutsvägarna mellan handläggare på Røjdyk och på operativ nivå tillsammans med 4.minkriflj funktionsansvar stödde utvecklingsprocessen ur ett produktionsperspektiv. Ur ett insatsperspektiv bevisade förbandet över tiden sitt insatsfokus med leve-

---

¹³⁶ Carelius 2014.

¹³⁷ Ljungqvist 2014 och Rosén 2014.

¹³⁸ Jansson 2014.

¹³⁹ Ljungqvist 2014.

¹⁴⁰ Rosén 2014.

¹⁴¹ Jansson 2014.

¹⁴² Ljungqvist 2014.

rans av fredsämj- och sjöfyndsberedskap samt kostnadseffektiva och medialt uppmärksammade insatser.¹⁴³

Man är i händerna på sig själv. Man gräver där man står. Om man visar att man kan leverera med enkla medel får man gehör från makthavare. Man backade aldrig för en uppgift och visste att man skulle lösa den efter hand. Man strävade dit det fanns behov och medel vilket var markarenen.¹⁴⁴

Röjdyks förbandskultur och pragmatiska arbetssätt som satte rutinmässigt de egna operatörernas säkerhet före egen prestige. Röjdyk hade inte likt SWEDEC någon fasad att upprätthålla.¹⁴⁵ Som ett exempel på detta validerade Röjdyk personalen till FS12 på övningen "Northern Challenge" på Island med stöd av erfarna brittiska EOD-operatörer. Detta som komplement till SWEDEC:s utbildning. Britterna identifierade uppenbara förbättringspunkter varpå Röjdyk köpte utbildning av det brittiska företaget "Hazard Management Solutions" för uppnå lämplig nivå före insats.¹⁴⁶

Röjdyks förbandskultur var en stor bidragande drivkraft i utvecklingen av marienens EOD och den enda negativa aspekten av Röjdyks förutsättningar var rutinen och kompetensbristen i organisationen rörande förbandsutveckling, något som i avsaknad av stödorganisation saktade ner utvecklingsarbetet.¹⁴⁷

---

¹⁴³ Ljungqvist 2014.

¹⁴⁴ Thörnqvist 2014.

¹⁴⁵ Ljungqvist 2014.

¹⁴⁶ Thein 2014.

¹⁴⁷ Thein 2014.

3.3. Marin EOD – Resultatet av en maktkamp

Spelarna

Beroende på vilken period och vilket försvarsbeslut som betraktas, varierar maktspe- larna från politisk-strategisk nivå ner till taktisk nivå vilket även förekommer inom de olika försvarsgrenarna.¹⁴⁸ Den ”strategiska timeouten” medgav även att Försvarsmakten var mottaglig för industri- och regionalpolitiska påtryckningar.¹⁴⁹

Informantens nivå har starkt påverkat på vilket sätt spelarna inom Försvarsmaktens minröjningstjänst har identifierats. Gemensamt för informanter representerande den strategiska nivån är att spelarna identifierats till ledningsstaben, insatsstaben och pro- duktionsstaben eller dess motsvarigheter i tidigare högkvartersorganisation. Informan- ter representerande operativ och taktisk nivå har identifierat spelarna till SWEDEC som funktionsföreträdare, markarenans insatsförband med I19 och Ing2 samt sjöstridskrafter- nas insatsförband och funktionsföreträdare som 4.minkrigs/sjöstridsflottiljen och Røj- dykardivisionen. Gemensamt för samtliga är att SWEDEC, Ing2, I19, 4.sjöstriflj och Røj- dyk omnämns varpå dessa får utgöra informanternas gemensamma nämnare för identi- fieringen av spelarna framgent.

Faktorerna bakom uppfattningarna

Eftersom perioden präglades av ekonomiska neddragningar och förbandsnedläggningar var de övergripande målsättningarna på förbandsnivå att överleva så gott som möjligt. Alla inblandade hade som agenda att bibehålla sig själva och sin grundorganisations vo- lym.¹⁵⁰

SWEDEC:s uppfattning som totalförsvarscentrum präglades till stor del av ambitionen att utöva sitt funktionsansvar där ammunitionsröjningstjänsten skulle ha en hög kvalitet och säkerhet samt genomföras enligt certifierad utbildning.¹⁵¹ SWEDEC hade en full pa- lett av viktiga uppgifter som garanterade deras fortlevnad och var egentligen inte i be- hov av ytterligare närvaro på internationella arenan som aktualiserades med det tillta- gande IED-hotet 2005.¹⁵² Att vara funktionsföreträdare mot ett så komplext och omfat- tande hot som IED var dessutom initialt besvärande för SWEDEC då förutsättningarna för kontroll förändrades så fundamentalt.¹⁵³ SWEDEC valde dock att initialt skapa förut- sättningarna för IEDD-förmåga på samma sätt CMD-förmåga skapades, dvs med stort fokus mot egenutveckling av materiel och utbildning vilket borgade för att förbandet tvingades växa¹⁵⁴ för att ta sig an de nya uppgifterna.¹⁵⁵

Ing2 och I19 var insatsförbanden och skulle därför leverera IEDD-förmågan, något som inom förbanden välkomnades då deras tidigare kärnverksamheter börjat hotas av för- svarstransformationen reduktioner. Förbandens ambition och utgångspunkt var att be- vaka att IEDD-förmågan skulle skapas i insatsförbanden. Givet detta uppfattades SWEDEC:s uppsättande av en kompetensbärande IEDD-grupp 2005 som en anomali vil-

---

¹⁴⁸ Sjövall 2014.

¹⁴⁹ Hagström 2014.

¹⁵⁰ Hagström och Werin 2014.

¹⁵¹ Rosén 2014.

¹⁵² Ljungqvist 2014.

¹⁵³ Ljungqvist 2014.

¹⁵⁴ 2000 bestod förbandet av ca 25 tjänster, 2014 av ca 85 tjänster.

¹⁵⁵ Jansson 2014.

ken störde den fastställda dynamiken mellan kompetenscentret SWEDEC och insatsförbanden.¹⁵⁶

Den övergripande marina ambitionen var att bibehålla förmågebredd. Minkrigsfunktionen fokuserade på förmågor som kunde sättas i internationell beredskap. Röjdyk hade sedan mitten av 90-talet identifierat materiella- och kompetensbrister som påverkade förbandets förmåga att möta ett bredare hot och på sikt verka internationellt negativt.¹⁵⁷ Röjdyk inspirerades starkt av sina systerförbands utveckling av marin EOD-förmåga i främst Norge och Danmark. Som sakområdesansvarig för marinens EOD-förmåga hade Röjdyk som främsta ambition att ansvara för den fortsatta utvecklingen av marin EOD-förmåga och att bevisa sin tjänstbarhet genom att leverera insatser, gärna medialt uppmärksammade sådana.¹⁵⁸

Efter FB04 aktualiserades dessutom ett starkt strategiskt intresse av marin närvaro på Västkusten varpå Röjdyk strävade efter att förstärka en basering i Skredsvik.¹⁵⁹ Ett tydligt exempel på detta vara att den tidigare så viktiga sjöbaseringen offrades för att få en logistiskt smaklig lösning i Skredsvik med nya hus och utbildningsfaciliteter. I förbundet fanns en uppfattning att Röjdyks enda framtid låg i att utveckla sig och stärka förbandets förmåga att verka på land, en uppfattning som av övriga sjöbaserade-minörer uppfattades som en anomali.¹⁶⁰

Spelarnas genomslagskraft i beslutsprocessen

SWEDEC dominerade försvarsmaktens minröjningstjänst och hade i egenskap av att vara totalförsvarets minröjningscenter, ansvarigt för all metod- och materielutveckling, stor tyngd inom landarenan.¹⁶¹ Genomslagskraften i processen var stark även om medlen att utöva makt ofta var av bromsande och begränsande karaktär såsom t.ex. balansenringen av tilldelning av kursplatser och materiel mellan förbanden. På så sätt kunde SWEDEC:s maktutövande även påverka insatsförbandens tillgänglighet trots att SWEDEC bara var ett kompetenscentrum.

Efter IED-hotets intåg 2005 insåg SWEDEC att kunskapsbasen från främst klassisk humanitär minröjning inte täckte behovet av att som kompetensbärare ha "insatslegitimitet" visavi det nya hotet.¹⁶²

SWEDEC kritiserades av både Ing 2 och I19 att ha för mycket "humanitär profil" i sin tjänsteutövning. För att kompensera sina brister och öka sin legitimitet skapade som tidigare beskrivits SWEDEC sin egen kompetensbärande EOD-grupp som skulle tjäna för att skaffa SWEDEC ett större insatsfokus och vara den yttersta kompetensbäraren inom minröjningstjänsten.

Ing2 och I19 var båda utpekade att som insatsförband skapa IEDD-förmåga men var i sitt utvecklingsarbete beroende av SWEDEC som fastställde minröjningsmetoderna och godkände EOD-operatörerna. På så sätt var insatsförbanden i SWEDEC:s klor ända ner

---

¹⁵⁶ Jansson 2014.

¹⁵⁷ Hjort 2014.

¹⁵⁸ Krohn 2014.

¹⁵⁹ Sjövall2014.

¹⁶⁰ Sjövall 2014.

¹⁶¹ Rosén 2014.

¹⁶² Jansson 2014.

till individnivå och sannolikt bidrog detta till den spända relationen mellan SWEDEC, I19 och Ing2. På sätt och vis beskrev den rådande situationen "utbildningsvärldens" krock med "insatsvärlden" där insatsvärlden fokuserade på snabb leverans av förmåga medan utbildningsvärlden även fokuserade på utbildningsstruktur, kvalitetssäkring och säkerhet, något som hämmade utvecklingshastigheten.

Fjärde minkrigs-/sjöstridsflottiljen och Röjdyk hade en unik särställning jämfört med de andra i egenskap av att både vara funktionsföreträdare och insatsförband. Eventuell konflikt mellan utbildnings- och insatsvärlden reddes ut lokalt på förbandsnivå vilket tjänade för pragmatiska lösningar som tillfredsställde båda världarna tillräckligt väl. Jämfört med övriga gav även funktionsföreträdarskapet, tillsammans med de förkortade beslutsvägarna inom marinen, beslutsrätt över medel delegerade ner till låg nivå i förbandet vilket gjorde att Röjdyk snabbt kunde agera. Att Röjdyk hade ett tydligt mål i utvecklingen av den marina EOD-funktionen och dessutom inte hade ett arv och en föreställning om hur saker skulle vara, tjänade för pragmatiska lösningar.¹⁶³ När t.ex. Röjdyk upplevde att de inte bereddes tillräckligt många platser på de tidiga IEDD-utbildningarna på SWEDEC kringgick förbandet helt enkelt problemet genom att skapa sin kunskapsbas i England istället.¹⁶⁴

Att Röjdyk endast "besökte" markarenan för att bygga en delförmåga i förbandet gjorde även att Röjdyk kunde inta en avslappnad och neutral ställning i den pågående konflikten mellan landförbanden då det alltid fanns en viktig uppgift i den maritima arenan att falla tillbaka på. Under den ekonomiskt bistra perioden i marinen representerade Röjdyk dessutom en kostnadseffektiv utveckling av en nischkompetens och gavs därför ett stort mått av frihet att agera självständigt av både flottilj- och marinledningen.¹⁶⁵ Eftersom Röjdyk tidigt identifierade att SWEDEC:s tvingande utbildningsplaner innebar extrema ledtider för en marin EOD-operatör som både skulle behärska dykning och ammunitionsröjning, tvingades förbandet som tidigare beskrivits att anställa underbefäl. Givet detta hade förbandet tidigt något som övriga minröjande förband inte hade, nämligen en stående EOD-grupp över tiden.

De centrala marina minröjningsföreträdarna säkerställde att EOD-gruppen regelmässigt genomförde både nationella och internationella insatser inom ramen för ammunitionsröjningsberedskap och minröjningsoperationerna i Baltikum samt inom ramen för IM internationella övningar vilket gav förbandet goda möjligheter att uppvisa sin pålitlighet i insatssammanhang för försvarsmaktledningen och övriga enheter.

Initialt var Röjdyks inflytande lågt för att efter 2005 öka markant då förbandet bidrog till rotationerna i Afghanistan.¹⁶⁶ Dessutom representerade Röjdyks maktutövande till skillnad från SWEDEC bara positiva effekter såsom tillväxt, utveckling, insats och stöd till samhället. Förbandets tidigare marginalisering gjorde även att Röjdyk förordade en i makthavarnas ögon lagom och realistisk tillväxt.¹⁶⁷

---

¹⁶³ Krohn 2014.

¹⁶⁴ Jansson 2014.

¹⁶⁵ Ljungqvist 2014.

¹⁶⁶ Thein 2014.

¹⁶⁷ Krohn 2014.

Röjdyks inflytande och förmåga berodde på att vi visade kapacitet att leverera insats. Inflytandet byggde på ett gott rykte där kompetens bevisades genom handling och inte förklaring. Röjdyk representerade en kvalitetsstämpel under den perioden.¹⁶⁸

Beslutsforumen och de främsta frågorna

Försvarsmaktens minröjningstjänst var under perioden inordnad i de "klassiska" ledningsprocesserna i Försvarsmakten såsom materielplaneringsprocessen, produktionsprocessen och krigsförbandsutformningen.

Marinen identifierade vikten av att säkerställa att funktionsföreträdarkapet för marin minröjning förvaltades av 4.minkrig/sjöstridsflottiljen då funktionen var fundamental för förbandets huvuduppgift att verka för rörlighet på den marina arenan.¹⁶⁹ När väl detta var säkrat kunde marinen inta en mer avslappnad inställning till övriga beslutsforum.

Innan 2005 fördelade SWEDEC elevplatser till ammunitionsröjningskurser och genomförde dessa kurser i en klassisk skol-lunk.¹⁷⁰

Efter 2005 identifierades behovet av ett samarbetsforum för koordinering och samordning av EOD- och IEDD-förmågan varpå Arbetsgrupp EOD insats (AG-EOD INS) startades på SWEDEC:s och 4: sjöstridsflottiljens initiativ.¹⁷¹ AG-EOD INS samordnade materielinköp, utbildning och insats.

Ett incitament för att bli överens i AG-EOD INS var att kontrollera utfallet av processen istället för att HKV bestämde åt en. Frukten av dessa möten födde även HKV med ingångsvärden för beslut. Väsentligt i AG-EOD INS var de olika undergrupperna som skapades där det var nödvändigt att bli överens, istället för att tvingas till det av chefsgruppen i AG-EOD INS.¹⁷²

Initialt deltog Röjdyk i AG-EOD INS utan ambition att styra eller leda beslutsprocesserna. Röjdyk höll sig medvetet utanför konflikterna i arbetsgrupperna då Röjdyk visste att deras förmåga tids nog skulle efterfrågas när de inblandade "köpslagit" klart.¹⁷³

Detta trots att Röjdyk hade stor potentiell makt över kronjuvelen i SWEDEC:s krona— IEDD-förmågan då Röjdyk deltagit på första IED-kurserna och sedan levererade instruktörer till de följande kurserna.¹⁷⁴ Röjdyk hade dock vid de senare mötena tämligen stark maktbas då förbandet bevisat sig insatskapabla och hade stort beslutsmandat på individuell nivå efter att den marina materielprocessen kommit upp i hastighet.¹⁷⁵ Materielprocessen identifierades av Röjdyk som den viktigaste ur ett utvecklingsperspektiv då materiel på markarenan regelmässigt köptes in i för litet antal för att kunna både täcka insatsbehovet och utbildningsbehovet. Med anledning av de marinspecifika behoven bibehölls materielrader ägnade för marinens EOD hos PROD MARIN samtidigt som de gemensamma EOD-materielinköpen sköttes av PROD ARMÉ.¹⁷⁶ Den nära relationen mel-

---

¹⁶⁸ Thörnqvist 2014.

¹⁶⁹ Krohn 2014.

¹⁷⁰ Ljungqvist 2014.

¹⁷¹ Jansson och Ljungqvist 2014.

¹⁷² Jansson 2014.

¹⁷³ Krohn 2014.

¹⁷⁴ Ljungqvist 2014.

¹⁷⁵ Ljungqvist 2014.

¹⁷⁶ Thein 2014.

lan FMV, PROD MARIN och marinens EOD bidrog till snabb leverans av relevant materiel, materiel som ibland även upphandlades av markarenan.¹⁷⁷

Överlag tjänade AG-EOD INS till att tidigare revirbevakningar inom markarenan minskade till förmån för att förbanden tillsammans löste rotationskraven i Afghanistan.

Vinnande spelare

Förbanden i markarenan var lagom missnöjda och grogrund för intressekonflikter fanns kvar mellan förbanden på grund av otydliga roller, dock föreföll Röjdyk vara nöjd med utvecklingen.¹⁷⁸

Röjdyk identifierade att insats var av största vikt och lyckades i förhandlingarna att få sin vilja igenom genom att dels utmana konventionerna genom att visa sig mer insatsberedda än övriga. För Röjdyk var det inte svårt att offra egen bekvämlighet till förmån för att säkerställa det övergripande syftet att utveckla förbandet.¹⁷⁹

På sätt och vis fick båda spelarna sin vilja igenom. Markarenans insatsorganisation i form av avlastning med rotationer i Afghanistan till den nivå av säkerhet som SWEDEC bestämt och Röjdyk fick insatser som gav medel och legitimitet att utvecklas. I slutändan har maritim rörlighet säkerställts gentemot det utökade och mångfacetterade hotet.¹⁸⁰

---

¹⁷⁷ Börjesson 2014.

¹⁷⁸ Rosén 2014.

¹⁷⁹ Hjort 2014.

¹⁸⁰ Hjort 2014.

4. Avslutning

Tidigare kapitel har orienterat uppsatsen i förhållande till det aktuella forskningsläget om försvarstransformation, presenterat upplägget på arbetet där Allison's förklaringsmodeller operationaliserats för att passa aktuell frågeställning och redovisats empirin ur Allison's tre perspektiv. Nedan följer redovisningen av resultaten, dragna slutsatser samt avslutande reflektioner med förslag på vidare forskning.

Som tidigare presenterats syftar denna uppsats till att besvara den övergripande frågan: **Hur kan utvecklingen av marinens EOD-grupper förklaras?**

Som stöd i ansatsen att besvara ovanstående fråga har tre underfrågor representerande Allison's perspektiv ställts vilka omfattar:

- Vad av utvecklingen av marinens EOD-grupper kan förklaras utifrån Allison's perspektiv om rationellt beslutsfattande?
- Vad av utvecklingen av marinens EOD-grupper kan förklaras utifrån Allison's perspektiv om organisatoriskt beslutsfattande?
- Vad av utvecklingen av marinens EOD-grupper kan förklaras utifrån Allison's perspektiv om maktutövat beslutsfattande?

Dessa frågor kommer nu att besvaras.

Eftersom underfrågorna i sin design är knutna till Allison's fastställda perspektiv repeteras kort Allison's resonemang om respektive perspektiv.

4.1. Resultat

Det rationella perspektivet

För att Allison's rationella aktörsperspektiv skall ha stor förklaringskraft skall resultatet ge att Försvarsmakten agerade som en enhetlig aktör där agerandet styrdes av rationalitets- och konsekvenslogik applicerade på de sammanlänkade kärnkoncepten, målsättningar, handlingsalternativ, konsekvenser och val.

Vidare skall informanter från de olika arenorna och nivåerna uppvisa en homogen uppfattning gentemot ovan beskrivna kärnkoncept.

Delfrågan som berör det rationella perspektivet lyder enligt följande:

Vad av utvecklingen av marinens EOD-grupper kan förklaras utifrån Allison's perspektiv om rationellt beslutsfattande?

Resultatet visar att informanterna har en homogen uppfattning i sina svar på vilka hot Försvarsmaktens minröjningstjänst identifierade under perioden, nämligen traditionellt OXA och minhot mellan 2000- 2005 vilket därefter kompletterades av ett akut IED-hot. Dock uppfattas rationaliteten i identifieringen av handlingsalternativen för att möta hoten kontamineras av den rådande "strategiska timeouten" där de existentiella hoten mot förbanden, i avsaknad av stark central styrning, dominerade förbandens agerande. Detta åskådliggörs av hur Röjdyk före 2005 eftersträvade att bygga upp IEDD-förmåga med motivet att passa in bland de utländska marina EOD-grupperna för beredskap och övning istället för att det förelåg ett konkret hot som krävde förmågan.

Även SWEDEC:s val att som kompetenscenter sätta upp en egen EOD-grupp för rotation i Afghanistan, vilken konkurrerade med de formella insatsförbanden om resurser, skvallrar tillsammans med den pågående konflikten mellan markförbanden om förban-

dens olika uppfattningar om handlingsalternativen. Vid genererandet av handlingsalternativ var markarenan för sen i starten för att snabbt nog själv fylla handlingsalternativen för IEDD-förmåga varpå en lucka lämnades åt Röjdyk att fylla.

Vidare indikerar informanternas svar att rationalitets- och konsekvenslogiken under perioden dominerades av krympande ekonomi där den aktör som kostnadseffektivast kunde leverera insats garanterades överlevnad utan hänsyn tagen till vad som var bäst kopplat till Försvarmaktens övergripande mål. Informanterna representerande den strategiska nivån har även identifierat att marknads- och regionalpolitik påverkade genereringen av handlingsalternativ snarare än en beskrivning och analys av konsekvenserna för Försvarmakten kopplade till handlingsalternativen. Den regionala agendan indikeras till del av Röjdyks strävan efter att fördjupa sin etablering i Skredsvik för att bidra till att säkerställa marin närvaro på Västkusten.

Slutsatsen som dras av detta är att det rationella perspektivet uppfattas ha svag förklaringskraft i beskrivningen av marinens EOD-gruppers utveckling på grund av avsaknaden av ett enhetligt och rationellt beteende ur ett Försvarmaktsperspektiv och förekomsten av existentiella beteenden ur förbandsperspektiv. Informanternas svar visar att aktörerna inom Försvarmaktens minröjningstjänst agerade enligt Allison's förklaringsmodell snarare än att Försvarmakten gjorde det. Att Röjdyk vann framgång berodde på att förbandet ville och kunde snabbt leverera insats till en relativt låg kostnad vilket antyder vad som betraktades vara rationellt i Försvarmakten under perioden, nämligen "billiga och villiga" förband.

Perspektivet skall dock inte avskrivas helt då informanternas svar indikerar desto större förklaringskraft i de följande perspektiven.

Det organisatoriska perspektivet

Allison's organisatoriska perspektiv beskriver hur organisationer påverkas positivt eller negativt av sin SOP, identitet och kultur i deras ambition att lösa givna uppgifter. Mer precist frågar han om organisationen hjälps eller stjälpes av sina organisatoriska egenskaper i att; identifiera förutsättningar, hot och möjligheter; att skapa utbud av handlingsalternativ och slutligen att implementera förordade handlingsalternativ för att uppnå det övergripande målet. Vidare beskriver Allison att organisationskultur och arbetssätt är något statiskt som endast ändras i samband med omvälvande större händelser.

Delfrågan som omfattar det organisatoriska perspektivet lyder:

Vad av utvecklingen av marinens EOD-grupper kan förklaras utifrån Allison's perspektiv om organisatoriskt beslutsfattande?

Resultatet av informanternas svar visar att de olika aktörernas arbetssätt och till viss del kultur förändrades märkbart under den studerade perioden fast vid olika tillfällen. För Röjdyk skedde de största förändringarna runt 2000 då förbundet av eget val formellt ställde om sin profil mot utveckling av EOD och anställde personal för ändamålet medan SWEDEC tvingades förändra sitt arbetssätt 2005 då IED-hotet blev dominerande på minröjningsarenan.

SWEDEC gynnades via sin SOP i alla Allison's organisatoriska processer beskrivna ovan före 2005 då hotet skiftade karaktär. Förbundet var dimensionerat för att identifiera hot och möjligheter, skapa handlingsalternativ via sin utvecklingsavdelning och implementera alternativ mot ett statiskt minhot. Efter 2005 blev SWEDEC:s kultur och SOP en belastning för både dem själva och minröjningstjänsten inom markarenan i stort då det nya hotet var mer antagonistiskt än det gamla hotet och således krävde en mer pragmatisk och flexibel organisation. Vidare hotades SWEDEC:s tidigare goda renommé och upprätthållandet av kompetensbärarrollen blev ett tungt ok att bära. Den protektionistiska och konfliktfokuserade kulturen mellan markarenans aktörer bidrog sannolikt till att försena utvecklingen av markarenans minröjningsförband under perioden. Detta på grund av att SWEDEC hade utbildningsfokus och Ing2/I19 insatsfokus samt att aktörerna dessutom var beroende av varandra för att leverera insatsförmåga åt Försvarsmakten där SWEDEC ansvarade för metodutvecklingen och Ing2 för utvecklingen av insatsförbundet. Trots att den pågående konflikten dämpades efter 2005 mäktade inte markarenan med att själva möta IEDD-behovet vilket lämnade plats för Röjdyk.

Röjdyks tidigare upplevda marginalisering motiverade förbundet starkt till utveckling. Till skillnad från SWEDEC hade Röjdyk inget att förlora eller bevisa och såg därför bara fördelar av att utvecklas. Röjdyk var dessutom välsignat genom att inte vara involverat i några pågående konflikter och hade högre chefs förtroende att agera med stor självständighet. I förhållande till Allison's organisatoriska processer var Röjdyk på sätt och vis SWEDEC:s motsats. Förbundet var på väg att utvecklas av egen vilja och såg därför hot och möjligheter instinktivt. På grund av avsaknaden av stödorganisation samt funktionsansvaret för både utbildning och insats, skapade Röjdyk realistiska och välavvägda handlingsmöjligheter vilka tillfredsställde alla förbundets kontaktytor väl. De förordade handlingsalternativen implementerades effektivt och fokuserat då inblandade individer på alla nivåer, både inom och utanför Röjdyk, metodiskt arbetade mot samma mål och var beredda att ta arbetsbelastningen och risken av utvecklingen.

Slutsatsen av detta är att det organisatoriska perspektivet följaktligen får tillskrivas ha stor förklaringskraft, mycket beroende på att markarenans aktörer tvingades till förändring, samtidigt som Röjdyk var mitt i förändringsprocessen och hade ett stort levande moment. Röjdyk hjälptes stort av både sin starka identitet och flexibla SOP.

Det interna maktkampsperspektivet

Allison's interna maktkampsperspektiv frågar vad som ligger till grund för aktörernas uppfattning och i vilken riktning de vill påverka besluten samt vad som bidrog till de olika aktörernas förmåga att påverka besluten. Vidare eftersöks i vilka beslutsforum aktörerna möttes för att påverka varandra för att få sin vilja igenom och avslutningsvis frågar Allison vilken aktör som avgick som kampens segrare.

Delfrågan som berör maktkampsperspektivet lyder enligt följande:

Vad av utvecklingen av marinens EOD-grupper kan förklaras utifrån Allison's perspektiv om maktutövat beslutsfattande?

Informanternas svar indikerar att förbanden agerade för att säkerställa att den egna grundorganisationen inte skulle minska i volym. Givet detta hade de olika aktörerna bättre eller sämre förutsättningar.

SWEDEC var trygg i sin roll med många viktiga funktioner i sin kompetenspalett och hade ett uttalat fokus på att ha kontroll på arenans aktörer för att säkerställa kvalitet i rövning. Insatsförbanden Ing2 och I19 var intresserade av att säkerställa IEDD-förmågan i förbandet då deras övriga verksamheter börjat krympa av försvarstransformationen. Röjdyk ville bibehålla grundorganisationen i Skredsvik genom att initialt bygga en förmåga som skulle ge förbandet möjlighet att stå i beredskap och senare genom att närma sig en arena med behov och medel, nämligen Afghanistan. Förbandets ambition tillfredsställde dessutom marinens behov av marin närvaro på Västkusten.

De olika aktörernas maktbas varierade.

SWEDEC hade en särställning tack vare sin roll som kompetenscentrum för totalförsvaret där förbandet balanserade mellan humanitär och militär minrövning för att säkerställa förbandets fortlevnad. Något som låg förbandet i fatet var dock den ensidiga närvaron i utbildningsvärlden samt att utövandet av makt medförde bromsande eller negativa konsekvenser på den insatsförmåga högre chef hade beställt. Ing2 och I19 representerade insatsvärlden och borde haft en stark maktbas gentemot "skolan" SWEDEC. Dock fanns ett beroende gentemot SWEDEC för att skapa insatsförmåga som tillsammans med de latenta konflikterna minskade insatsförbandens makt.

Röjdyks ställning i förhållande till de övriga var unik på så sätt att förbandet endast var "besökare" på markarenan och hade viktiga marina uppgifter att falla tillbaka på vilket gav förbandet ett ganska stort mått av oberoende gentemot SWEDEC. Vidare representerade Röjdyk både utbildning och insats i ett och samma förband vilket borgade för organisatoriskt och ekonomiskt avvägda lösningar. På så sätt var Röjdyk relativt oberoende av övriga och "sin egen lyckas smed". Den relativt stora mängden av ibland medialt uppmärksammande insatser hade dessutom gett förbandet ett rykte att kunna leverera insats. Förbandets litenhet, de korta beslutsvägarna och handläggarnas höga nivå av lojalitet säkerställde att Röjdyk snabbt kunde manövrera med kraft i förhållande till övriga aktörer.

Aktörerna förhandlade i formella arbetsgrupper under AG-EOD INS som syftade till att samordna materielinköp, utbildning och insats. Röjdyk intog en neutral roll i den pågående konflikten mellan markarenans förband med vetskapen om att förändra processen inte ingick i det övergripande målet medan kringgång av processen mycket väl kunde bidra till måluppfyllnad. Röjdyk identifierade materielprocessen som essentiell för förbandets utveckling varpå förbandet intensifierade sitt samarbete med PROD MARIN i syfte att effektivisera materielprocessen.

Ur ett insatsperspektiv var Försvarsmakten vinnare som säkerställde IEDD-kompetens i Afghanistan samt marinen som lyckades utveckla ett nytt förband som säkerställde rörlighet för marina förband mot ett mer komplext hot.

Den övergripande forskningsfrågan lyder enligt följande:

Hur kan utvecklingen av marinens EOD-grupper förklaras?

Tillsammans visar perspektiven hur Röjdyk kunde transformeras på kort tid då förbandet var kostnadseffektivt flexibelt och insatsfokuserat. Röjdyk sökte sig medvetet dit behoven och medlen fanns vilket för tillfället vilket råkade vara markarenans närvaro i Afghanistan. Beteendet kan betecknas vara rationellt och kostnadseffektivt ur förbandets eller marinens perspektiv, men inte nödvändigtvis ur Försvarens. Förbandet påbörjade sin utveckling flera år innan övriga aktörer på arenan och förbandet hade på grund av sin litenhet, flexibla SOP och starka målfokuserande kultur ett stort organisatoriskt övertag mot de övriga förbanden. Röjdyks funktionsansvar gav en vana att leverera både utbildning och insats vilket borgade för förordande av rimliga handlingsalternativ. Detta tillsammans med förbandets goda rykte att vara professionellt och kostnadseffektivt gav en stark maktbas gentemot SWEDEC och markarenans insatsförband.

4.2. Avslutande reflektion och förslag på vidare forskning

Utredningen i denna uppsats har bedrivits strikt i enlighet med Allison's förklaringsmodeller. De operationaliserade frågorna i respektive förklaringsmodell har tillåtits leda fram till rätt informanter och därtill ytterligare informanter intill dess att frågorna besvarats. Eftersom forskningsfrågorna i sin tur är baserade på Allison's förklaringsmodeller kan det som avsågs mätas därmed anses vara mätt.

Tack vare Allison's förklaringsmodeller torde en upprepning av studien baserad på samma empiri och forskningsfrågor ge snarlikt resultat under förutsättning att det upprepade arbetet strikt följer Allison's arbetsstruktur.

Nackdelen å andra sidan med att så troget följa Allison's modeller är naturligtvis att resultatet inte låter sig presenteras på ett naturligt sätt utan att förklara ur vilka perspektiv Allison betraktar händelser.¹⁸¹

Den svenska försvarstransformationen beskrivs i uppsatsen ha kommit till av nya säkerhetshot, behov av nya militära förmågor, kostnadsdrivande teknikutveckling och krympande försvarsbudgetar. Majoriteten av forskningen i ämnet representerar statens eller försvarsmaktsledningens syn på hur man driver igenom sin vilja i en organisation, dvs ur ett "top-down"-perspektiv.

Vitsen med uppsatsen har varit att beskriva egenskaper och förmågor som ledde till ett specifikt förbands utveckling under perioden och därmed fördjupa kunskaperna om försvarstransformationen ut ett "bottom-up"-perspektiv. Dessa förmågor skulle dessutom kunna indikera vad beslutsfattarna och transformationsgenomdrivarna uppfattade vara rationella och nyttomaximerande förmågor.

Uppsatsen har kommit fram till att Röjdyk kunde utvecklas på grund av att förbandet var "villigt och billigt"¹⁸², producerade välavvägda och realistiska handlingsalternativ, hade viljan hos hela förbandet att sträva mot ett tydligt mål samt var små nog med ett så stort mått av förtroende från högre chef för att kunna manövrera effektivt. Tydligt är att både "top-down" och "bottom-up" perspektiven möts i identifieringen av eftertraktade egenskaper hos förbanden. Förbanden skulle vara flexibla, representera en eftertraktad nisch på den internationella arenan och vara relativt kostnadseffektiva.

Givet ovan identifierade förmågor skulle ett förslag till framtida forskning kunna vara att söka andra förband som utvecklades under försvarstransformationen såsom t.ex. Särskilda skyddsgruppen SSG för att se om motsvarande egenskaper kan återfinnas vilket skulle styrka resultaten i denna uppsats. I det fall en kompletterande uppsättning egenskaper kan återfinnas skulle kunskapen om försvarstransformationen ur ett "bottom up"-perspektiv fördjupas ytterligare.

Ytterligare förslag på forskning skulle kunna handla om att betrakta försvarstransformationen tillsammans med den "strategiska timeouten". Att en försvarstransformation skedde efter kalla kriget står klart, men hur påverkades just det svenska transformationsarbetet givet "strategiska timeouten" jämfört med andra länder som inte deklarerade densamma?

---

¹⁸¹ Kanske är det vad min underställda personal kommer att notera efter jag återvänder till förbandet, att de enkla förklaringarna ersatts av långa obegripliga utläggningar.

¹⁸² Eller "kostnadseffektivt och insatsfokuserat som Marinchefen hellre uttrycker det.

5. Litteratur och referensförteckning

Litteratur

Agrell, Wilhelm (1985). *Alliansfrihet och atombomber: kontinuitet och förändring i den svenska försvarsdoktrinen från 1945 till 1982*. Diss. Lund : Univ.

Agrell, Wilhelm (2010). *Fredens illusioner: det svenska nationella försvarets nedgång och fall 1988-2009*. Stockholm: Atlantis

Allison, Graham T. & Zelikow, Philip D. (1999). *Essence of decision: explaining the Cuban missile crisis*. 2. ed. New York: Longman

Denscombe, Martyn (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Engelbrekt, Kjell & Ångström, Jan (red.) (2010). *Svensk säkerhetspolitik i Europa och världen*. 1. uppl. Stockholm: Norstedts juridik

Esaiasson, Peter (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 3., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik

Haldén, Eva (2007). *Den svåra konsten att reformera: från invasionsförsvar till insatsförsvar*. Stockholm: Försvarshögskolan

Jacobsen, Dag Ingvar (2002). *Vad, hur och varför: om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*. Lund: Studentlitteratur

Kjeldstadli, Knut (1998). *Det förflutna är inte vad det en gång var*. Lund: Studentlitteratur

Matlary, Janne Haaland & Østerud, Øyvind (red.) (2007). *Denationalisation of defence: convergence and diversity*. Aldershot: Ashgate

Thurén, Torsten (2005). *Källkritik*. 2., [rev. och utök.] uppl. Stockholm: Liber

Thörnqvist, Jan, Elofsson, Ingmar & Wigert, Lars (red.) (2010). *Röjdykarna: i vått och torrt*. Stockholm: Försvarshögskolan i samverkan med Kungl. Örlogsmannasällskapet och Kungl. Krigsvetenskapsakademien

Yin, Robert K. (2007). *Fallstudier: design och genomförande*. 1. uppl. Malmö: Liber

Rapporter, artiklar, andra källor

Krister Andrén (2014) *Krigsavhållande tröskelförmåga – Det svenska försvarets glömda huvuduppgift?* FOI-R--3852—SE Hämtad 140325 på websidan:

<http://www.foi.se/sv/Sok/Sammanfattningssida/?rNo=FOI-R--3852--SE>

Jonathan Bendor and Thomas H. Hammond (1992). *Rethinking Allison's Models*. . American Political Science Review, 86, pp 301-322. doi:10.2307/1964222. Hämtad 140307 på websidan:

http://jonathanrenshon.com/Teaching/NPS/DecisionMaking/Bendor_Hammond_Rethinking%20Allisons%20Models.pdf

Farkas, Andrew. (1996). "Evolutionary Models in Foreign Policy". *International studies Quarterly* 40, 343-361. International studies Association.

Dennis Gyllensporre *Anförande vid försvarsindustri dagarna* 19-20 september 2012 Hämtad 140307 på websidan 140325:

[http://login2.axaco.se/C12579E20041CBD0/all/29D016BC26EC70B2C1257A87004A3503/\\$File/Dennis_Gyllensporre_Slagkraftiga_krigsforband_idag_och_i_framtiden.pdf](http://login2.axaco.se/C12579E20041CBD0/all/29D016BC26EC70B2C1257A87004A3503/$File/Dennis_Gyllensporre_Slagkraftiga_krigsforband_idag_och_i_framtiden.pdf)

Pettersson, J. (2010) *Försvarmaktens internationella insatser Så kan Sverige bättre stödja FN*. Hämtad 2014-02-25 på webbplatsen:

<http://www.fn.se/PageFiles/18217/militarrapport.pdf>

Offentligt tryck

Försvarmakten (2002) 2002-11-12 SWEDEC 19 423:60545 *Kompetens för utbildning inom IEDD (Improvised Explosive Device Disposal)*.

Försvarmakten (2004) 2004-06-18 HKV OPIL 13 301:70447 *Underrättelsebehov IEDD-verksamhet*.

Försvarmakten (2005) 2005-03-21 SWEDEC 13 345:60164 *IEDD-förmåga i Afghanistan samt generell IEDD-förmåga*.

Regeringskansliet (2002) 2005-05-23 Fö2002/350/MIL *Regeringens samlade syn på minhantering*.

Elektroniska källor

Källor och källkritik *I historiens spegel*: Hämtad 2014-03-07 på studentlitteratur:

<https://www.studentlitteratur.se/o.o.i.s/1194?breakcache=116349554>

Försvarsberedningens rapport "Försvar i användning" (Ds 2008:48) Hämtad 2014-03-06 från Regeringskansliet:

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/10/72/64/43fda416.pdf>

Regeringens proposition 1996/97:4, *Totalförsvar i förnyelse - etapp 2*. Hämtad 2014-02-25 från Regeringskansliet:

<http://www.regeringen.se/content/1/c4/34/39/6fd2280d.pdf>

Regeringens proposition 2008/09:140, *Ett användbart försvar*, Hämtad 2014-03-05 från Regeringskansliet:

<http://www.regeringen.se/sb/d/11788/a/122957>

Agrell, W. (2014-02-14). *Alliansfrihet och neutralitet*. Hämtad 2014-02-25 från Webbplatsen Säkerhetspolitik.se drivs och förvaltas av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB):

<http://www.sakerhetspolitik.se/Sakerhetspolitik/Svensk-sakerhet/Alliansfrihet-och-neutralitet/>

Intervjuer

Överstelöjtnant Bo-Anders Jansson, representerar markarenan operativ nivå, telefonintervju 2014-04-01.

Kommendör C-G Hagström, representerar sjöarenan strategisk/operativ nivå, personlig intervju 2014-03-24.

Kommendörkapten Dick Börjesson, representerar sjöarenan operativ nivå, personlig intervju 2014-03-18.

Konteramiral Jan Thörnqvist, representerar sjöarenan strategisk nivå, personlig intervju 2014-04-04.

Kommendör Johan Fischerström, representerar sjöarenan strategisk/operativ nivå, personlig intervju 2014-04-09.

Kommendör Jonas Wikström, representerar sjöarenan strategisk/operativ nivå, personlig intervju 2014-03-26.

Överstelöjtnant Jörgen Rosén, representerar markarenan operativ nivå, personlig intervju 2014-03-13.

Kommendörkapten Magnus Hjort, representerar sjöarenan operativ nivå, telefonintervju 2014-03-18.

Konteramiral Odd Werin, representerar sjöarenan strategisk nivå, telefonintervju 2014-03-28.

Överstelöjtnant Olof Carelius, representerar markarenan strategisk/operativ nivå, telefonintervju 2014-03-27.

Kommendörkapten Pontus Krohn, representerar sjöarenan operativ nivå, personlig intervju 2014-03-19.

Kapten Raffe Thein, representerar sjöarenan operativ/taktisk nivå, telefonintervju 2014-03-17.

Kommendörkapten Thomas Ljungqvist, representerar sjöarenan operativ/taktisk nivå, telefonintervju 2014-03-30.

Kommendörkapten Ulf Sjövall, representerar sjöarenan operativ nivå, telefonintervju 2014-03-21.